

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Martin Kozák

Srovnání návrhů Ústavy ČR z roku 1992

Bakalářská práce

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci na téma „Srovnání návrhů Ústavy ČR z roku 1992“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Nučicích dne 15. března 2011

Martin Kozák

Snejhlubší úctou v srdci bych velmi rád věnoval tuto práci všem svým učitelům a profesorům, jmenovitě pak panu Mgr. Josefu Magulovi, Mgr. Přemyslu Matějčkovi, JUDr. Miloslavu Labut'ovi a JUDr. et Bc. Vladimíru Bromovi, kterému náleží má nejhlubší úcta jako profesorovi, člověku i příteli.

Velmi rád bych poděkoval panu JUDr. Jaroslavu Sovinskému, Ph.D., vedoucímu mé bakalářské práce za odborné vedení, poskytnutí užitečných rad a pomoci.

Poděkování náleží také Mgr. Petru Nohelovi, místopředsedovi Koruny české, PhDr. Evě Růžkové, vedoucí Archivu Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a také všem ostatním pracovníkům tohoto archivu.

Můj vděk náleží také mé rodině a přátelům, kteří mne během studia podporovali a díky nimž jsem tím, kým jsem.

OBSAH

Seznam použitých zkratk	7
Úvod	8
1 Nástin dobové politické situace.....	11
2 Seznámení s komplexními návrhy.....	14
2.1 Vládní návrh	14
2.2 Návrh LSU	16
2.3 Návrh LB	16
2.4 Návrh ČSSD	17
2.5 Návrh Koruny české.....	18
3 Základní koncepce návrhů.....	19
3.1 Forma vlády	19
3.2 Státní zřízení	19
3.3 Politický režim.....	21
4 Ochrana lidských práv	22
5 Referendum.....	24
6 Moc zákonodárná.....	27
6.1 Základní pojetí moci zákonodárné.....	27
6.2 Ustavování zákonodárných sborů	27
6.3 Vnitřní organizace zákonodárského sboru	28
6.4 Postavení členů.....	32
6.4.1 Vznik a zánik mandátu	32
6.4.2 Imunita.....	34
6.4.3 Neslučitelnost funkcí.....	35
6.4.4 „Klouzavý mandát“	36

6.5	Legislativní proces.....	36
7	Hlava státu.....	38
7.1	Ustavování hlavy státu.....	38
7.2	Postavení, imunita a neslučitelnost funkcí.....	41
8	Moc výkonná.....	43
8.1	Ustavování a odvolávání.....	43
8.2	Postavení a imunita členů vlády.....	44
9	Moc soudní.....	46
9.1	Ústavní soud.....	46
9.1.1	Základní pojetí a ustavování ÚS.....	46
9.1.2	Zánik funkce soudce ÚS.....	47
9.1.3	Imunita soudců ÚS.....	47
9.1.4	Neslučitelnost funkce soudce ÚS.....	47
9.2	Soudcovská rada.....	48
	Závěr.....	49
	Prameny a literatura.....	53
	Shrnutí (Summary).....	58
	Klíčová slova (Key words).....	59
	Přílohy.....	60
I.	Tabulka a graf – Rozložení politických sil v ČNR po volbách v roce 1992.....	60
II.	Organogram ústavního systému – vládní návrh.....	62
III.	Organogram ústavního systému – návrh LSU.....	63
IV.	Organogram ústavního systému – návrh LB.....	64
V.	Organogram ústavního systému – návrh ČSSD.....	65
VI.	Organogram ústavního systému – návrh Koruny české.....	66
VII.	Legislativní proces – vládní návrh.....	67
VIII.	Legislativní proces – návrh LSU.....	68

IX. Legislativní proces – návrh LB	69
X. Legislativní proces – návrh ČSSD	70
XI. Legislativní proces – návrh Koruny české.....	71
XII. Srovnávací tabulka – rozpouštění zákonodárného sboru	72
XIII. Srovnávací tabulka – pravomoci prezidenta/panovníka.....	73
XIV. Srovnávací tabulka – pravomoci Ústavního soudu.....	74

Seznam použitých zkratk

ČSSD – *Československá sociální demokracie*

LSU – *Liberálně sociální unie*

ODS – *Občanská demokratická strana*

LZPS – *Listina základních práv a svobod*

Koruna česká – KORUNA ČESKÁ – *Royalistické hnutí Čech, Moravy a Slezska*

NS – *Národní shromáždění*

ČNR – *Česká národní rada*

SNR – *Slovenská národná rada*

PS – *Poslanecká sněmovna*

HS – *Horní sněmovna*

DS – *Dolní sněmovna*

ÚS – *Ústavní soud*

NSoud – *Nejvyšší soud*

NKÚ – *Nejvyšší kontrolní úřad*

VÚSC – *vyšší územní samosprávný celek*

ÚSC – *územní samosprávné celky*

Komise ČNR pro Ústavu – *Komise České národní rady pro přípravu Ústavy České republiky*

Komise vlády pro Ústavu – *Komise vlády České republiky pro přípravu Ústavy České republiky*

Úvod

Toto téma mě velmi upoutalo především proto, že ústava je jednoznačně nejdůležitějším zákonem státu, který upravuje základní vztahy ve státě a vztahy státu a jednotlivce. Studium ústav je tedy činnost nesmírně důležitá a velmi zajímavá. Zaujala mě ona možnost porovnávat různé návrhy politických stran, občanů a státních orgánů. Možnost pohlédnout na zájmy, ideje, představy jednotlivých navrhovatelů a jejich mnohdy velmi zajímavé pojetí nově vznikajícího samostatného českého státu. Další věc, která mě na této práci upoutala je příležitost hledat v různých návrzích řešení později vzniklých „kříží“, které přijaté znění Ústavy neobsahovalo. Zajímavé může být také zodpovězení otázky, zda současná Ústava obstojí v pomyslném „souboji“ s ostatními návrhy.

Mým základním předpokladem je značná rozdílnost mezi návrhy ústavy v úpravě jednotlivých institutů a institucí, vyplývající z různorodosti politických subjektů, které návrhy vypracovaly. Očekávám také výraznou návaznost na historické ústavní dokumenty a to především na první československou ústavu. Lze předpokládat, že nejkvalitněji bude zpracován vládní návrh. Oproti tomu nejnižší úroveň lze očekávat od návrhu Koruny české, která nebyla v této době zastoupena v ČNR a stanovila si poměrně složitý úkol, vytvoření Ústavy pro český stát jako monarchii.

Při podrobnějším seznámení s tématem jsem si stanovil určité cíle, které jsem v průběhu vědecké činnosti upravil do následující podoby. Základním cílem je poskytnout čtenáři komparativní pohled na komplexní návrhy Ústavy ČR z roku 1992 tj. návrhy podané ČNR v období od 6. 6. 1992 do 31. 12. 1992. Vzhledem k omezenému rozsahu práce není možné provést komparaci všech institutů a institucí. Omezím se na srovnání moci zákonodárné, výkonné a soudní a dalších vybraných institutů. Číním tak s největším sebezapřením, ale věřím, že toto zaměření na nejdůležitější vztahy ve státě může být pro práci přínosem.

Výstupem práce pak bude souhrnné hodnocení jednotlivých návrhů, zdůraznění zajímavých pasáží, upozornění na základní nedostatky návrhů a hlavně formulování případných návrhů de lege ferenda (ať již jako součást dílčí novelizace či nové Ústavy ČR).

Dílčí cíle by pak měly vyplynout z následující koncepce výzkumu.

V první části provedu srovnání na státovědecké a základní ústavně teoretické úrovni tzn. srovnání základní koncepce návrhů – forma státu, forma vlády, forma politického režimu, vztah státu a jednotlivce, politický systém... Dílčím cílem v této části je především zjištění základních kamenů, na kterých jsou návrhy postaveny a z nichž budeme vycházet při dalším zkoumání. V

těchto základních otázkách můžeme také spatřovat odlesky ústavní kultury a samozřejmě také politické situace v ČR, v obtížné době očekávaného či neočekávaného rozpadu ČSFR. Zkoumání podrobím základní východiska, motivy a zdroje inspirace jednotlivých navrhovatelů.

V druhé části provedu srovnání jednotlivých institucí a institutů, které návrhy upravují a jejich vzájemné souvislosti. Dílčím cílem v této části je zejména pochopení institucionálních a funkčních vazeb v jednotlivých návrzích a jejich interpretace.

V závěru proběhne souhrnné hodnocení jednotlivých návrhů, zdůraznění zajímavých pasáží, upozornění na základní nedostatky návrhů a na možnosti inspirace návrhy pro současnou ústavní úpravu či pro případnou přípravu nové Ústavy ČR. Dílčím cílem této části je shrnutí jednotlivých poznatků, vyvození základních závěrů, zodpovězení hypotéz a formulování možných návrhů de lege ferenda.

Zpracování této práce bude probíhat na základě analýzy, komparace a syntézy primárních pramenů tj. jednotlivých návrhů ústavy vypracovaných:

- poslanci Levého bloku
- pracovní skupinou Československé sociální demokracie
- odbornou komisí Koruny české
- poslanci Liberálně sociální unie
- odbornou komisí Vlády ČR

Takto získané poznatky budou na základě předchozího studia všeobecné státovědy a ústavního práva a na základě studia příslušné literatury podrobeny výše zmíněnému komparativnímu výzkumu.

Užita bude též literatura monografického charakteru, příspěvky ve sbornících a články publikované v odborných periodikách. Literatura obecného monografického charakteru bude užita pro rozšíření poznatků v oblasti státovědy a ústavního práva. Úžeji zaměřené monografie, příspěvky a odborné články budou užity především při řešení dílčích otázek a problémů. Případně budu na příslušnou literaturu odkazovat v otázkách s prací úzce souvisejících, na jejichž zodpovězení, případně hlubší rozbor, nebude prostor.

Ke zhodnocení zpracování tématu je třeba konstatovat, že tímto tématem se podrobně nikdo nezabýval. Literatura většinou končí u výčtu jednotlivých návrhů a blíže se jimi vůbec nezabývá. Celkově vzato nejsou otázky vzniku Ústavy ČR nijak vyčerpávajícím způsobem

zpracovány. Zpracování této otázky je především spojeno s různými konferencemi, jejichž tématem bylo výročí přijetí nebo trvání Ústavy ČR.

K dalšímu výzkumu lze navrhnout: zabývat se jednotlivými návrhy více z politologického hlediska, rozbor návrhů občanů, státní institucí a dalších subjektů, zaměření se na detailní rozbor jednotlivých institutů, především předsednických sborů, včetně komparace s ostatními ústavními systémy, rozbor vládního návrhu a jeho přijetí (od vládního návrhu k Ústavě ČR – pozměňovací návrhy, vládní komise k přípravě Ústavy...). K dalšímu výzkumu navrhuji také „Srovnání návrhů Ústavy Slovenské republiky z roku 1992“, aby byl výzkum ústavního vývoje v této oblasti doplněn i o pohled ze slovenské strany. Zvláště pro slovenské studenty se zájmem o ústavní právo by toto téma mohlo být atraktivní.

1 Nástin dobové politické situace

Ocitáme se ve velmi složitém období, kdy nejprve v roce 1989 došlo k demokratickému převratu v Československu a pádu komunistického režimu. Po pádu tohoto režimu počala demokratizace a restrukturalizace republiky. Jedním z hlavních cílů bylo také vytvoření nové ústavy federace a také ústav republikových. Zde ovšem došlo k zásadnímu koncepčnímu sporu mezi Čechy a Slováky. „Slovenský požadavek priority republikových ústav učinil definitivně neaktuálními všechny návrhy ústavy, které během roku 1989 vypracovala česká opozice. Otázka skloubení tří ústav se v budoucnu měla ukázat jako zásadní problém.“¹

K prvnímu „otevřenému konfliktu“ mezi našimi národy došlo průběhu roku 1990, kdy probíhala tzv. pomlčková válka. Z na první pohled banální změny názvu státu spočívající ve vypuštění slova „socialistická“ z Československá socialistická republika se stal lýtý boj, který vyústil v bezpomlčkový kompromis Česká a Slovenská Federativní Republika.²

Ani další jednání o povaze federace neprobíhala hladce a nevedla k valným výsledkům.

Ve volbách v roce 1992 pak zvítězila koalice ODS-KDS v České republice a HZDS na Slovensku.³ Tato dvě uskupení se dohodla na zániku ČSFR a vzniku dvou samostatných republik.

SNR již 17. července 1992 vyhlásila „Deklarácii Slovenskej národnej rady o zvrchovanosti Slovenskej republiky“ a již 1. září 1992 přijala „Ústavu Slovenskej republiky“.⁴

---

¹ RYCHLÍK, Jan. *Rozpad Československa : Česko-slovenské vzťahy 1989-1992*. Bratislava : Academic Electronic Press, 2002, s. 81.

² Tamtéž s. 111-124

³ Volební výsledky jsou přístupné na: Portál VOLBY.CZ [online]. [cit. 2010/2011]. Dostupné na <<http://volby.cz>>, Štatistický úrad Slovenskej republiky [online]. [cit. 2010/2011]. Dostupné na <<http://portal.statistics.sk>> (oddíl Volebná štatistika).

⁴ Ústava Slovenskej republiky byla publikována pod č. 460/1992 Zb. a nabyla skoro celá účinnosti již 1. října 1992. Vzhledem k tomu, že tato Ústava již počítá se SR jako samostatným státem, vznikla poměrně zajímavá a paradoxní ústavní situace. Více k této problematice:

OROSZ, Ladislav a kol.: *Ústavný systém Slovenskej republiky*. Košice : Univerzita P. J. Šafárika, 2009, str. 29 a násl.

KLÍMA, Karel: *Ústavní právo*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 142.

ŠEVČÍK, Vlastimil: Výhledy ústavnosti v novém státě – pokus o analyzující sondu. *Právník*. 1994, roč. 133, č. 12, s. 1011-1027

Česká politická scéna nedokázala tak pružně reagovat, a zatímco Slovenská republika již měla svou Ústavu, Česká republika byla s přípravou ústavního textu teprve na začátku.

Pořadí komplexních návrhů z časového hlediska:

1. Koruna česká – 22. 7. 1992 zasláno ČNR
2. Vláda – 4. 11. 1992 podáno ČNR
3. LB – 12. 11. 1992 podáno ČNR (Komisi ČNR pro Ústavu předán již 23. 9. 1992)
4. ČSSD – 19. 11. 1992 podáno ČNR
5. LSU 3. 12. 1992 podáno ČNR

Další podněty na úpravu jednotlivých institutů přicházeli od státních orgánů a funkcionářů (Generální prokuratura ČR, Ústavní soud ČSFR, předseda Nejvyššího soudu ČR a předseda Nejvyššího soudu ČSFR), sdružení občanů a jiných právnických osob (např. Svaz měst a obcí ČR, Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, Zemská stavovská rodová unie, Český svaz bojovníků za svobodu, Československý helsinský výbor) a dokonce i jednotlivých občanů.

Dne 25. 11. 1992 byl přijat ústavní zákon FS č. 542/1992 Sb., o zániku České a Slovenské Federativní Republiky, který stanovil, že federace zanikne k 31. 12. 1992. K přijetí zákona došlo přes požadavek opozice na vyhlášení celostátního referenda v otázce zániku ČSFR, tak jak stanovil ústavní zákon FS č. 327/1991 Sb. o referendu.⁵ Tento zákon ve svém čl. 1 odst. 2 říká: „O návrhu na vystoupení České republiky nebo Slovenské republiky z České a Slovenské Federativní Republiky lze rozhodnout jen referendem.“ Musíme tedy vycházet z toho, že ústavní zákon o zániku ČSFR jako zákon pozdější zrušil ustanovení čl. 1 odst. 2 ústavního zákona o referendu podle zásady *lex posterior derogat priori*.

V návaznosti na ústavní zákon o zániku federace přijala ČNR dne 15. 12. 1992 ústavní zákon č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky, který v čl. 1 odst. 1 stanovil: „Ústavní zákony, zákony a ostatní právní předpisy České a Slovenské Federativní Republiky platné v den zániku České a Slovenské Federativní Republiky na území České republiky zůstávají nadále v platnosti. Nelze však použít ustanovení podmíněná toliko existencí České a Slovenské Federativní Republiky a příslušností České republiky k ní.“

---

⁵ Blíže k této problematice viz:

RYCHLÍK, Jan. *Rozpad Československa...*, s. 324-329

STEIN, Eric. *Česko Slovensko : konflikt, roztržka, rozpad*. Praha : Academia, 2000, s. 194-207

V případě, že by nebyla přijata Ústava ČR, byl by právě ústavní zákon ČNR č. 4/1993 Sb. základním předpisem, na jehož základě by fungovala celá ČR. Právě podle ustanovení čl. 1 odst. 1 by se pro chod nejvyšších státní orgánů užila použitelná ustanovení Ústavy Československé socialistické republiky (ústavní zákon NS č. 100/1960 Sb.) a ústavního zákona o Československé federaci (ústavní zákon NS č. 143/1968 Sb.).

Dne 16. 12. 1992 však byla Ústava ČR přijata a k tomuto provizornímu řešení nedošlo, ale i tak plní ústavní zákon č. 4/1993 Sb. v našem ústavním pořádku důležitou funkci.

V souvislosti se zánikem ČSFR byl dne 22. 12. 1992 přijat ještě ústavní zákon ČNR č. 29/1993 Sb., o některých dalších opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky.

2 Seznámení s komplexními návrhy

2.1 Vládní návrh⁶

Vláda vytvořila svým usnesením č. 484 ze dne 10. 7. 1992 speciální Komisi vlády ČR pro přípravu Ústavy ČR⁷. „Při snaze opírat se o archivní dokumentaci zjistíme, že Archiv Úřadu vlády ČR nedisponuje žádnými archiváliemi z činnosti“ Komise vlády pro Ústavu; „žádné záznamy prostě neexistují“.⁸

Vládní návrh byl 4. 11. 1992 podán ČNR a byl zaevidován jako sněmovní tisk č. 152 (VII. volební období ČNR – 1992-1992).⁹

Usnesením předsednictva ČNR č. 194 z 20. schůze, konané 10. 11. 1992, bylo rozhodnuto, že předsednictvo ČNR souhlasí s upuštěním od projednávání zásad Ústavy ČR ve výborech ČNR a s předložením návrhu na zkrácení lhůty k projednání ze 60 na 30 dní. Dále pověřilo předsedu ČNR předložit tento návrh Ústavy na 6. schůzi ČNR a přikázalo návrh k projednání všem výborům (kromě mandátového a imunitního výboru).¹⁰

---

⁶ Hovoří-li se v této práci o „vládním návrhu“, a není-li dále stanoveno jinak, myslí se jím původní návrh vlády, jak byl předložen ČNR. Na znění ve smyslu společné zprávy výborů a případně konečného textu Ústavy je upozorňováno. Bohužel tato problematika přesahuje vlastní téma práce a je značně rozsáhlá, i z tohoto důvodu výše doporučuji zpracovat problematiku vládního návrhu v samostatné práci.

Vládní koalici tvořily tyto strany : koalice ODS-KDS, ODA a KDU-ČSL

⁷ Jejím předsedou byl předseda vlády Václav Klaus, výkonným místopředsedou místopředseda vlády Jan Kalvoda a sekretářem Cyril Svoboda. Členy komise byli Filip Šedivý, Jiří Vlach, Vojtěch Cepl, Daniel Kroupa, Václav Benda, Václav Peřich, Jan Litomiský, Miloslav Výborný, Václav Novotný, Miroslav Sylla, Pavel Zářecký a Dušan Hendrych.

⁸ KYSELA, Jan. Dvoukomorové systémy : teorie, historie a srovnání dvoukomorových parlamentů. 1. vydání. Praha : Eurolex Bohemia, 2004, s. 415

⁹ Zákonodárnou iniciativu ve vztahu k ČNR měli poslanci ČNR, výbory ČNR a vláda ČR (§ 111 odst. 1 ústavního zákona NS č. 143/1968 Sb., o československé federaci, ve znění ústavního zákona Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky č. 493/1992 Sb. účinném v období 29. 10. 1992 až 31. 12. 1992 a § 58 zákona ČNR č. 35/1989 Sb., o jednacím řádu České národní rady, ve znění zákona č. 280/1991 Sb. účinném v období 17. 7. 1991 až 31. 12. 1992).

¹⁰ Zde považuji za nutné alespoň částečně ozřejmit proces a podmínky podávání návrhů v ČNR (k zákonodárné iniciativě v ČNR viz pozn. pod čarou č. 18). Jednací řád ČNR (zákon ČNR č. 35/1989 Sb., o jednacím řádu České národní rady, ve znění zákona č. 280/1991 Sb. účinném v období 17. 7. 1991 až 31. 12. 1992) upravuje v §§ 56 až 66 institut označovaný jako „zásady zákona“. Tyto zásady vypracovává návrhový výbor a předloží je ČNR; předsednictvo ČNR je přikáže výborům a ty zásady projednají. Po projednání sdělí výbory předsednictvu svá

Výbory jimž byl návrh přikázán, vypracovaly po projednání své dílčí zprávy a nakonec schválily společnou zprávu výborů k vládnímu návrhu Ústavy ČR, která byla publikována jako sněmovní tisk č. 154.¹¹ Návrh vlády byl dále projednáván ve znění této zprávy.

I k tomuto znění návrhu bylo v dalším legislativním procesu podáno mnoho pozměňovacích návrhů jako poslaneckých iniciativ. K tomu tehdejší poslanec ČNR, předseda ústavněprávního výboru ČNR a člen Komise vlády pro Ústavu Miloslav Výborný uvádí: „V těch 11 hodin večer¹² se sešla politická reprezentace tehdejších vládních stran, které disponovaly většinou v ČNR ... , a uzavřela dohodu, dokonce písemnou, byla psaná vlastnoručně na takovém kusu papíru, který byl vytržen z nějakého bloku, a ta dohoda v podstatě říkala: ‚Přítomní zástupci se dohodli na tom, že nebude přijat žádný pozměňovací návrh předložený v diskusi, ledaže se na tom dohodnou všechny vládní strany.‘ Tím došlo k tomu, že některé i dobré pozměňovací návrhy nebyly přijaty, ale tím také došlo k tomu, že pak byla přijata Ústava jako celek.“¹³

Návrh byl nakonec projednán na 10. schůzi ČNR, která se konala ve dnech 16. – 17. 12. 1992. ČNR schválila procedurální návrh a rozhodla, že závěrečné hlasování proběhne po jménech. Navržené usnesení znělo: „Česká národní rada schvaluje vládní návrh ústavního zákona České národní rady, Ústava České republiky podle sněmovního tisku č. 152 ve znění společné zprávy výborů České národní rady podle sněmovního tisku č. 154 a schválených pozměňovacích návrhů¹⁴.“ V hlasování se ze 198 přítomných poslanců vyslovilo 172 pro návrh, 16 proti návrhu a

---

stanoviska, a to je předá navrhovateli. Zásady obsahují podstatné rysy připravovaného návrhu zákona a mají obsahovat jeho politický, ekonomický a právní rozbor.

Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi zdoluhavý proces, může předsednictvo „na žádost navrhovatele výjimečně“ upustit „od projednání zásad zákona, zejména jde-li o úpravu jednoduchou nebo vyžaduje-li to její naléhavost.“ (§ 59). Právě této možnosti využily vládní návrh, návrhy LSU, ČSSD a LB.

¹¹ Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna [online]. [cit. 2010/2011]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/eknih/1992cnr/stenprot/010schuz/s010001.htm>>

¹² Dne 15. prosince, tj. den před projednáváním vládního návrhu Ústavy ČR v ČNR.

¹³ VÝBORNÝ, Miloslav. K okolnostem vzniku Ústavy ČR z parlamentní perspektivy. In: KYSELA, Jan (ed). *Deset let ústavy České republiky : východisky, stav, perspektivy*. Praha : Eurolex Bohemia, 2003, s. 65

¹⁴ Celkem bylo poslanci ČNR navrženo více než sto pozměňovacích návrhů, nicméně drtivá většina těchto návrhů byla navrhovateli stažena nebo byly zamítnuty. Schváleno bylo pouze asi 7 pozměňovacích návrhů.

10 se zdrželo – návrh tak byl 16. 12. 1992 v 21:45 přijat. Po přijetí poslanci povstali, následoval dlouhotrvající spontánní potlesk a zazněla česká hymna.¹⁵

2.2 Návrh LSU¹⁶

LSU nejprve vypracovala teze návrhu ústavy v oblasti školství a vzdělávání a posléze článkované znění prvních dvou hlav. Kompletní návrh LSU byl podán dne 3. 12. 1992 ČNR¹⁷ a byl zaevidován jako sněmovní tisk č. 205 (VII. volební období ČNR – 1992-1992).

Usnesením Předsednictva ČNR č. 255 z 25. schůze, konané 3. 12. 1992 bylo rozhodnuto, že ČNR souhlasí s upuštěním od projednávání zásad Ústavy ČR ve výborech ČNR. Návrh však nebyl projednán ani ve výborech ani nebyl předložen plénu.

2.3 Návrh LB¹⁸

LB nejprve vypracoval část první o základních ustanoveních a část druhou o základních právech a svobodách, které dne 23. 9. 1992 předal Komisi ČNR pro Ústavu prostřednictvím svých členů¹⁹, kteří v ní byli zastoupeni.

Dne 22. 10. 1992 pak bylo předsedovi ČNR doručeno článkované znění návrhu Ústavy ČR s žádostí o předání Komisi ČNR pro Ústavu. A dne 12. 11. 1992 byl návrh článkovaného znění spolu s odůvodněním návrhu doručen předsedovi ČNR jako poslanecká iniciativa²⁰ spolu

---

¹⁵ Stenoprotokoly jsou dostupné na: Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna [online]. [cit. 2010/2011]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/eknih/1992cnr/stenprot/010schuz/s010001.htm>> (až do /s010011.htm).

¹⁶ Jedná se o koalici Československé strany socialistické (ČSS), Strany zelených, Zemědělské strany, Hnutí zemědělců a nezávislých osobností.

¹⁷ Tento návrh podali poslanci ČNR Alfred Frommer (LSU-ČSS), Hana Orgoníková (LSU-ČSS), Pavel Hirš (NLK-ČSS) a Jiří Vyvadil (NLK-ČSS). Vazby v koalici LSU byly velmi složité a sama strana kvůli vnitřnímu pnutí dlouho nevydržela a rozpadla se na několik menších stran. NLK – znamená Nezávislý liberální klub, který založilo několik poslanců LSU jako poslanecký klub v ČNR.

¹⁸ Jedná se o koalici Komunistické strany Čech a Moravy a Demokratické levice ČSFR.

¹⁹ Jaroslav Ortman, Antonín Hrazdára, Vladimír Řezáč a Jan Navrátil.

²⁰ Ladislav Body, Stanislava Bumbová, Miroslav Čapek, Vojtěch Čechák, Květoslava Čelišová, Václav Čundrle, Václav Exner, Václav Frank, Jiří Hájek (chybí jeho podpis), Josef Hájek, Antonín Hrazdára, Josef Hurta, Martin Chudoba, Václav Klučka, Vlastislav Kuchař, Hana Lagová, Jiří Machalík, Josef Mandík, Jiří Maryt, Jaroslav Maryt, Jaroslav Matějka, Dalibor Matulka, Jan Navrátil, Jaroslav Ortman, Jaroslav Palas, Svatomír Recman, Ladislav Ryměš, Vladimír Řezáč, Tomáš Sojka, Jaroslav Sural, Marie Stiborová, Jaroslav Štrait, Anna Váchalová, Zdeněk Vorlíček, Vratislav Votava a Jaroslav Žižka.

s žádostí, aby předsednictvo ČNR vyslovalo souhlas s upouštěním od projednávání zásad předloženého návrhu ústavního zákona a zároveň navrhlo, aby návrh byl projednán ve zkrácené lhůtě 30 dnů.

Usnesením předsednictva ČNR č. 210 z 21. schůze, konané 12. 11. 1992 bylo rozhodnuto, že předsednictvo nesouhlasí s upuštěním od projednávání zásad Ústavy ČR ve výborech ČNR. Tím legislativní proces tohoto návrhu skončil.

Vzhledem k výše uvedenému nebyl návrh zařazen jako sněmovní tisk a jeho znění je přístupné mimo Archivu PS PČR také v Haló novinách ze dne 26. října 1992 na str. 5-9.

2.4 Návrh ČSSD²¹

ČSSD se chtěla aktivně zapojit do přípravy nové Ústavy, a proto z iniciativy svého tehdejšího předsedy Jiřího Horáka vznikla pracovní skupina k vytvoření návrhu nové Ústavy²².

Již kompletní návrh včetně důvodové zprávy byl podán ČNR 19. 11. 1992 spolu s žádostí o upuštění od projednávání zásad tohoto návrhu zákona ve výborech ČNR a zkrácení zákonné šedesátidenní lhůty k projednání tohoto zákona.²³ Usnesením předsednictva ČNR č. 226 z 23. schůze, konané 20. 11. 1992, byl vysloven nesouhlas s upuštěním od projednávání zásad Ústavy ČR ve výborech ČNR. Tím legislativní proces tohoto návrhu skončil.

Vzhledem k výše uvedenému nebyl návrh zařazen jako sněmovní tisk a jeho znění je přístupné mimo Archivu PS PČR také v JIČÍNSKÝ, Zdeněk; MIKULE, Vladimír.: *Návrh Ústavy ČR, který podali poslanci ČSSD 19. 11. 1992*. In: SOUKUP, Ladislav (ed.). *Právněhistorické studie* 37. Praha : Karolinum, 2005, s. 231 – 272.

---

²¹ Přestože jsem tak již učinil v seznamu použitých zkratek, zdůrazňuji, že zkratka „ČSSD“ v této práci znamená Československá sociální demokracie a nikoliv Česká strana sociálně demokratická. Ke změně názvu strany došlo až v únoru roku 1993. Více viz Historie ČSSD [online]. [cit. 2010/2011]. Dostupné na <<http://www.cssd.cz/nase-strana/historie-cssd/>>

²² Tato pracovní skupina byla složena z Prof. Dr. Jiřího Boguszaka, DrSc., Prof. Dr. Zdenka Jičínského, DrSc., Doc. Dr. Vladimíra Mikuleho a Prof. Dr. Františka Šamalíka DrSc., tj. z odborníků na teorii práva, ústavní právo a správní právo. (JIČÍNSKÝ, Zdeněk; MIKULE, Vladimír.: *Návrh Ústavy ČR, který podali poslanci ČSSD 19. 11. 1992*. s. 226)

²³ V ČNR tento návrh podali poslanci ČSSD Jan Bláha, František Brožík, Petra Buzková, Robert Dostál, Vlastimil Doubrava, Jiří Faifř, Eva Fischerová, Stanislav Gross, Václav Grulich, Karel Hrdý, Pavel Petržílek, Miroslav Řezníček, Vítězslav Sochor, Zdeněk Trojan, Jozef Wagner a Eduard Zeman.

2.5 Návrh Koruny české

Politické hnutí Koruna česká je třeba krátce představit. Jedná se o ojedinělé politické hnutí, které v ČR působí od 29. 8. 1991²⁴ – toho dne bylo hnutí registrováno, jeho hlavním politickým cílem je návrat k monarchistickému zřízení. Samozřejmě hovoříme o monarchii v moderním demokratickém pojetí tj. o konstituční monarchii.

Návrh této Ústavy (byl datován 22. 7. 1992) vypracovala právní komise Koruny české pod vedením JUDr. J. Stacha a za Korunu českou jej odeslal do ČNR Bedřich Karel, zástupce představeného. Návrh sám si neklade přílišné ambice (ani nemůže vzhledem k tomu, že strana ve volbách do ČNR roku 1992 vůbec nekandidovala a tudíž neměla v ČNR žádné zástupce). V průvodním dopise se uvádí „Přesto, že všeobecná část Ústavy byla v podstatě bez úprav převzata z oficiálního textu a návrh sám vychází z konstitučně-monarchistického principu je možné, že některé části textu mohou posloužit jako podnět pro práci ústavněprávního výboru ČNR.“

Tento návrh nemohl být oficiálně podán k projednání ČNR a byl předán pouze Komisi ČNR pro přípravu Ústavy, tzn. nestal se sněmovním tiskem a nebyl zařazen na jednání pléna.

---

²⁴ Seznam politických stran a hnutí – MVČR [online]. [cit. 2010/2011]. Dostupné na <<http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/Default.aspx>>

3 Základní koncepce návrhů

3.1 Forma vlády

Všechny návrhy, kromě návrhu Koruny české, zakotvují republikánskou formu vlády. Ze vztahu mezi jednotlivými mocemi vyplývá, že se jedná o parlamentní republiky, tzn. parlament, který je přímo legitimován lidem, zde má ústřední postavení a ostatní orgány jsou od něj nějakým způsobem odvozovány viz přílohy II., III., IV., V. a VI.

Návrh Koruny české naopak zakotvuje monarchii a to monarchii parlamentní.

3.2 Státní zřízení

Vládní návrh a návrhy LSU a ČSSD zakotvují český stát jako stát unitární.²⁵ Některé návrhy obsahují ustanovení, která dávají určitým historickým, etnickým a kulturně odlišným územím poměrně velkou míru autonomie.

Návrh Levého bloku se jako jediný snaží zakotvit ČR jako člena konfederace a to v čl. 20 odst. 1 – ČR „je v dobrovolném svazku se Slovenskou republikou“. Tento návrh počítá s tím, že ČR a SR po zániku federace zůstanou ve společném útvaru a vytvoří tak konfederaci. Článek 20 odst. 1 sám o sobě konfederaci nevytváří a ani nemůže neboť k vytvoření konfederace by bylo třeba souhlasu obou subjektů.²⁶ Nedošlo-li by ze strany SR k souhlasu s konfederací, byla by ČR

---

²⁵ Vládní návrh ve svém čl. 1 stanovuje, že ČR je „svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát...“, na tento článek pak co se území týče, navazuje čl. 11 odst. 1 a 2, podle nichž má být stanoveno, že území ČR „tvoří nedílný celek“.

Návrh LSU obsahuje v čl. 2, že ČR je státem „uceleného a svébytného území“.

Návrh ČSSD stanovuje v čl. 4, že území ČR „tvoří jednotný a nedílný celek, jehož hranice mohou být měněny pouze ústavním zákonem“. Tento návrh však v čl. 6 odst. 1 a 3 umožňuje vytvoření a vstup do svazku států. Odstavec 3 byl pravděpodobně do návrhu včleněn kvůli možnému pokračování ČR a SR jako společného svazku států, tedy již ne jako federace, ale jako konfederace. Obdobné ustanovení obsahoval i návrh Ústavy SR viz OROSZ, Ladislav a kol.: Ústavní systém Slovenskej republiky. str. 29 a násl. a obsahuje jej i současná Ústava Slovenskej republiky (ústavní zákon SNR č. 460/1992 Zb.) ve svém čl. 7 : „Slovenská republika môže na základe slobodného rozhodovania vstúpiť do štátneho zväzku s inými štátmi. Právo vystúpenia z tohto zväzku nemožno obmedziť. O vstupe do štátneho zväzku s inými štátmi alebo o vystúpení z tohto zväzku sa rozhodne ústavným zákonom s následným referendum.“

²⁶ Srov. KLÍMA, Karel a kol.: *Státověda*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 74.

nezávislým unitárním státem. Je třeba konstatovat, že tato konstrukce „vytvoření“ konfederace je velmi netradiční a nese s sebou mnoho úskalí.²⁷

Návrh Koruny české je silně historicky založen a území Českého státu²⁸ je podle tohoto návrhu tvořeno historickým územím Království českého, Markrabství moravského a Vévodství slezského (čl. 1 a 90).

Unitarita Českého státu z návrhu Koruny české vyplývá,²⁹ je ovšem vymezena poměrně značnou autonomií výše zmíněných zemí (čl. 92 a 94).³⁰

Zemská samospráva zde má výsadní postavení a jsou jí dokonce svěřeny některé významné pravomoci, které jsou v ostatních návrzích svěřeny zákonodárnému sboru. Zemský sněm rozhoduje o zásadních zemských záležitostech nespádajících do působnosti DS a majících regionální charakter. Návrh taxativně vymezuje některá práva zemských sněmů (např. zákonodárná iniciativa, právo stanovit zemskou berní...). V čl. 94 stanovuje: „Zákonodárství ve

---

²⁷ Možností jak dosáhnout konfederace by v tomto případě bylo několik: 1) SR by přijala ve své Ústavě, že je ve svazku s ČR; 2) federální zákon ČSFR by stanovil, že ČR a SR jsou členy konfederace – tento zákon by musel být uznán resp. recipován i parlamenty nově vzniklých států (zákon zaniklé federace není pro nástupnické státy závazný); 3) SR by uzavřela s ČR bilaterální mezinárodní smlouvu o vzniku konfederace (klasický způsob založení konfederace); 4) SR by jednostranně prohlásila, že přistupuje ke konfederaci s ČR, ze strany ČR by bylo podkladem ke vzniku konfederace pouze ustanovení čl. 20 odst. 1. Ovšem hned druhým dechem je třeba dodat, že pro fungování konfederace je třeba vyjasnit mnoho otázek např. financování, případné vytvoření společných orgánů, úkoly a cíle konfederace a tudíž by k nějaké smluvní dohodě o těchto záležitostech dojít muselo.

²⁸ Český stát je dle návrhu Koruny české oficiálním názvem státu.

²⁹ Přestože jednotnost není vyjádřena *expresis verbis*, lze ji z textu výkladem vyvodit. Federace zpravidla vyjadřují formu státu již v oficiálním názvu státu či označují Ústavu jako „zákon federace“, „federální Ústavu“... V návrhu Koruny české by také absentovalo vypořádání pravomocí mezi federací a jejími členy. Členské státy také mohou zpravidla přijmout vlastní ústavu. A konečně návrh zakotvuje země v Hlavě VI., která nese titul „Územní samospráva“ a také dále se hovoří o zemské samosprávě.

³⁰ Státovědecká teorie hovoří o dvou zvláštních formách unitárního státu – „regionalizovaný“ a „autonomizovaný“ stát (KLÍMA, Karel: *Státověda*. s. 66-67). Územní útvary v takovýchto státech „sice nemají vlastní ústavy, ale mají své vlastní volené útvary i orgány výkonné moci. Regionální shromáždění (sbory jako quasiparlamenty) přijímají zákony ve věcech regionu.“ (KLÍMA, Karel: *Státověda*. s. 67). Návrh Koruny těmito podmínkám odpovídá – čl. 94 svěřuje „zákonodárství ve věcech územní samosprávy“ zemským sněmům, které „rozhodují usnesením o zásadních zemských záležitostech, které nespádají do působnosti Dolní sněmovny a mají regionální charakter.“ (čl. 92). Čl. 92 jim také umožňuje ustanovovat orgány zemské samosprávy.

věcech územní samosprávy patří zemským sněmům.“ a dále následuje demonstrativní výčet věcí, které může zemský sněm upravit.³¹

Tato úprava je vzhledem k ostatním návrhům naprosto unikátní. Jedná se o svěření velmi výsadních pravomocí, které obyčejně náleží celostátnímu zákonodárnému sboru, zemským sněmům. Nechtěl bych aby to vyznělo tak, že jsem proti širokým pravomocem samosprávy a přenosu těchto pravomocí z centra do decentralizovaných ÚSC, ale tyto pravomoci jsou zcela zásadní a domnívám se, že jejich úprava by měla vycházet z centra.

3.3 Politický režim

Návrhy také formálně zakotvují požadavky demokratického právního státu.³² Je pro ně typický princip zastupitelské demokracie, vykonávaný prostřednictvím přímo volených zástupců (jak na celostátní tak i na komunální úrovni). Zakotvení přímé demokracie obsahují návrhy LB, LSU a ČSSD. Vládní návrh ani návrh Koruny české se touto problematikou nezabývá. Podrobnosti k přímé demokracii viz 5.

Vládní návrh a návrh LSU výslovně definují politický systém, který je založen na svobodné soutěži politických stran a hnutí respektujících demokratické principy a odmítající násilí jako prostředek k prosazování zájmů.³³ Všechny návrhy umožňují svobodně zakládat a sdružovat se v politických stranách a hnutích. Vládní návrh ještě oproti ostatním výslovně ochraňuje politickou menšinu v čl. 7 – „Politická rozhodnutí vycházení z vůle většiny... Rozhodnutí většiny nesmí pro budoucnost vyloučit pluralitu názorů ani omezit práva přehlasovaných.“

---

³¹ „a) které daně a poplatky jsou příjmem obcí, b) podmínky a způsoby vzniku, zániku, rozdělení nebo sloučení obcí, c) podmínky výkonu volebního práva a způsob provádění voleb do zastupitelstev obcí a jejich volební období, d) prostředky ochrany práva obcí na místní samosprávu, e) které věci se považují za věci místní samosprávy, f) ve kterých věcech se obce pověřují výkonem státní správy, g) změny hranic obcí.“

³² Pro klasifikaci formy politického režimu je třeba zkoumat především faktické dodržování demokratických principů. Pouhé legislativní vyjádření demokratických principů, bez jejich faktického respektování, bylo v minulosti nedemokratickými režimy zneužíváno. Vzhledem k těmto zkušenostem z minulosti dochází ke změně chápání práva a odklonu od pozitivněprávních teorií (teorií formalistických) k přirozenoprávním teoriím (teoriím materiálním).

Literatura: HANUŠ, L.: Gustav Radbruch – o napětí mezi spravedlností a právní jistotou (s překlady děl G. Radbrucha: „Pět minut právní filozofie“ a „Zákonné neprávo a nadzákonné právo“). *Právní rozhledy*, č. 16/2009, str. 579-585.

³³ Čl. 6 vládního návrhu a čl. 4 odst. 1 návrhu LSU

4 Ochrana lidských práv

Všechny návrhy deklarují úctu k lidským právům a svobodám, které jsou pod ochranou soudní moci. V oblasti lidských práv a svobod vychází všechny návrhy z LZPS³⁴.

Návrh ČSSD označuje LZPS za součást Ústavy (formálně je pak publikována jako příloha Ústavy). Návrh LB obsah LZPS přímo včleňuje do ústavního textu (čl. 22-69).³⁵

Vládní návrh obsahuje několik ustanovení o lidských právech a to v čl. 2-5, které v podstatě kopírují čl. 2-4 LZPS. Z důvodové zprávy k vládnímu návrhu vyplývá, že LZPS měla být recipována i s uvozujícím ústavním zákonem.³⁶

Návrh LSU i návrh Koruny české vtěluje obsah LZPS přímo do textu ústavy, ovšem oba návrhy si ji upravují. Návrh LSU se drží osnovy LZPS, ovšem její text místy spíše rozšiřuje a zjasňuje. Návrh Koruny české původní text LZPS výrazně zkracuje a podrobnosti ponechává výkladu³⁷ a prováděcím zákonům. Zásadní změnou oproti původnímu textu LZPS, kterou návrh

---

³⁴ Původní znění LZPS vzniklo v roce 1991 a sama LZPS byla uvozena ústavním zákonem č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní republiky. Od 1. 1. 1993 došlo k dekonstitucionalizaci uvozoovacího ústavního zákona (čl. 112 odst. 3 Ústavy), LZPS byla ovšem výslovně označena za součást ústavního pořádku (čl. 3 a čl. 112 odst. 1 Ústavy) a byla opět vyhlášena v č. 2/1993 Sb. Blíže k postavení LZPS v historickém vývoji viz např.: MIKULE, Vladimír; SLÁDEČEK, Vladimír. Listina základních práv a svobod a její osudy. In: GERLOCH, Aleš (ed). *Teoretické problémy práva na prahu 21. století. Pocta k 75. narozeninám prof. JUDr. Jiřího Bogusžaka, DrSc.* Praha : Karolinum, 2002, s. 115-134.

HŘEBEJK, Jiří. Ústavní pořádek České republiky. *Právník*, 1993, roč. 132, č. 5, s. 441-442.

GERLOCH, Aleš. Je soudce vázán Listinou?. *Právník*, 1993, roč. 132, č. 6, s. 526-528.

³⁵ Touto cestou se vydala i Ústava Slovenské republiky z roku 1992.

³⁶ Z důvodové zprávy vládního návrhu:

Všeobecná část: „V ústavě nejsou upravena základní práva a svobody. Ty zůstávají v Listině základních práv a svobod (Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky). Transformačním zákonem se předpokládá, že i tento ústavní zákon bude nadále platit na území České republiky i po zániku federace.“

K čl. 3-4: „Tyto články jsou převzaty z Listiny základních práv a svobod. Jde o ustanovení zásadního významu, která svou povahou patří do ústavy bez ohledu na to, že jsou již obsažena v jiném ústavním zákonu.“

³⁷ Např. čl. 24 návrhu Koruny české – „Petiční právo je zaručeno. Nesmí však vyzývat k porušování základních práv a svobod.“ je zkrácen oproti čl. 18 LZPS „1) Petiční právo je zaručeno... 2) Petič se nesmí zasahovat do nezávislosti soudu. 3) Peticemi se nesmí vyzývat k porušování práv a svobod...“ Z čl. 18 odst. 2 LZPS výslovně vyplývá zákaz zasahovat peticemi do nezávislosti soudu, u návrhu Koruny české dojdeme ke stejnému závěru ovšem nikoliv na základě přímé aplikace určitého ustanovení, ale na základě interpretace a vyvažování ústavních principů. Čl. 42 návrhu Koruny české zaručuje každému domáhat se svého práva u nestranného a nezávislého soudu. Pokud

obsahuje, je připuštění trestu smrti za delikty uvedené v trestním zákoně. Trest smrti je výslovně vyloučen v politických případech (čl. 12).³⁸

Modernějším a praktičtějším přístupem je včleňování lidskoprávních katalogů přímo do textu ústav, tak jak to činí právě návrhy LB, LSU a Koruny české. Důvodem je charakter ústavy jako společenské smlouvy, ve které by měla být upravena práva a svobody státem garantované. Jedná se také o jeden ze základních vztahů státu a jednotlivce, který si zakotvení v ústavě zaslouží. Základní práva a svobody také vytyčují určité mantinely státní moci a mají úzkou vazbu k moci soudní, která poskytuje základním právům a svobodám ochranu. Nezanedbatelné jsou také vztahy k moci zákonodárné, které jsou imperativem při přípravě a přijímání běžných i ústavních zákonů.

Je politováníhodným faktem, že jen jeden z návrhů zakotvuje orgán, jež odpovídá pojetí ombudsmana. Tímto návrhem je návrh ČSSD, který v hlavě upravující základní lidská práva a svobody hovoří o Ochránci základních práva a svobod, na kterého se občané mohou obracet, mají-li za to, že jsou porušována jejich práva a svobody. Ochránce ZPS může provádět šetření a podávat státním orgánům návrhy.

Ombudsman je státoprávní teorií chápán jako jeden z dalších institutů demokratického právního státu. A přestože zakotvení ombudsmana náš současný právní řád obsahuje – zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, již delší dobu je pozorován nedostatek v ústavním zakotvení této instituce.³⁹

---

by se někdo snažil peticí ovlivňovat nezávislý soud, bylo by to zásahem do práva na spravedlivý proces jiného. Do konfliktu se nám tak dostávají dvě ústavou zaručená práva, která mají formálně stejnou váhu. Výkladem a poměřováním ústavních principů musíme dospět k závěru, že právo na spravedlivý proces je oproti právu petičnímu materiálně silnějším a musíme mu dát přednost. Nezávislost soudů je základním pilířem demokratické společnosti a jejím cílem je dosáhnout spravedlnosti, která je jedním z imperativů práva.

³⁸ Trest smrti je problémem nejen z pohledu morálního, náboženského..., ale také právního. Osobně se domnívám, že právo na život je tak výsadním základním lidským právem, že by do něj stát neměl takovýmto způsobem zasahovat.

³⁹ ŠIMÍČEK, Vojtěch. Důvody ústavního zakotvení Veřejného ochránce práv. In HRABCOVÁ, Dana (ed.): *Postavení a role ombudsmana v demokratické společnosti : sborník příspěvků přednesených na mezinárodní vědecké konferenci dne 14. května 2002*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-2944-7, s. 47-54

Dostupné také: Postavení a role ombudsmana v demokratické společnosti [online]. [cit. 2010/2011]. Dostupné na <http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Publikace/Role_ombudsmana_konference.doc>

5 Referendum

Úpravu referenda neboli lidového hlasování obsahují návrhy LB, LSU a ČSSD. O referendu se vůbec nezmiňuje návrh Koruny české a v původním znění ani vládní návrh⁴⁰.

Podle všech návrhů, které referendum obsahují, v něm mohou hlasovat občané ČR, kteří dosáhli věku 18 let. Umožňují-li návrhy vyvolat referendum na základě žádosti lidu (petice) musí všichni žadatelé (petenti) splňovat stejné podmínky jako při hlasování v referendu tj. občanství a věk.

Návrhy LB a ČSSD stanovují negativní vymezení předmětu referenda tj. předmětem referenda nemůže být rozhodování o zrušení nebo omezení základních práv a svobod, rozhodování o daních, poplatcích a státním rozpočtu. Návrh ČSSD dále neumožňuje vyhlásit referendum o ústavním právu obcí na samosprávu a způsobu přijímání ústavních zákonů.

Výše zmíněné negativní vymezení kombinuje návrh ČSSD v rovině pozitivního vymezení s taxativním výčtem tří případů, ve kterých lze referendum vyhlásit. To způsobuje značné omezení referenda jen na nejdůležitější otázky. V prvním případě je referendum nutnou podmínkou platnosti ústavního zákona, kterým vstupuje ČR do státního svazku s jinými státy a nebo z takového svazku vystupuje. Takový ústavní zákon nejprve musí schválit NS a posléze prezident republiky vyhlásí referendum. V druhém případě – lze říci, že má prezident v oblasti ústavních zákonů právo dvojího veta – při prvním znovu projedná NS a setrvá-li na schváleném návrhu, může prezident rozhodnout, že v otázce přijetí tohoto ústavního zákona vyhlásí referendum, ve kterém se rozhodne o přijetí či nepřijetí tohoto ústavního zákona s konečnou platností.⁴¹ V takovém případě je přijetí ústavního zákona v referendu podmínkou jeho platnosti. Ve třetím případě může být vyhlášeno poradní referendum ke zjištění stanoviska občanů k důležité otázce vnitřní nebo zahraniční politiky. Toto poradní referendum je prezident povinen vyhlásit na návrh NS nebo vlády, může ho vyhlásit také z vlastního rozhodnutí.⁴²

---

⁴⁰ Vládní návrh, který je předlohou dnešní Ústavy ČR, ve svém původním znění o referendu neobsahoval ani zmínku. Do návrhu bylo ustanovení o referendu vloženo na základě společné zprávy výborů: „Ústavní zákon může stanovit, kdy lid vykonává státní moc přímo“ – současný čl. 2 odst. 2.

⁴¹ Stejný návrh ústavního zákona lze podat nejdříve po pěti letech ode dne konání referenda.

⁴² Návrh na vyhlášení referenda nemůže podat vláda, které nebyla vyslovena důvěra, vyslovení důvěry jí bylo odepráno a nebo jí byla vyslovena nedůvěra. Nemůže-li podat návrh vláda, nemůže referendum vyhlásit ani prezident z vlastního rozhodnutí. O záměru vyhlásit referendum z vlastního rozhodnutí informuje prezident vládu, která může 3/5 členů rozhodnout o tom, že referendum se nevyhlásí.

Ústavní zákon o vstupu do státního svazku s jinými státy nebo o vystoupení z tohoto svazku a ústavní zákon podruhé vetovaný prezidentem republiky je v referendu schválen, pokud se jej zúčastnily alespoň 2/3 oprávněných občanů a pro schválení ústavního zákona se vyslovila jejich nadpoloviční většina.⁴³

Návrh LB umožňuje konat referendum o důležitých otázkách veřejného zájmu, k jejichž úpravě by bylo třeba ústavního zákona. Obligatorní souhlas v referendu je požadován ke vstupu do svazku států nebo vystoupení z takového svazku a k uzavření mezinárodní smlouvy již ČR omezuje svou působnost (v taxativně vymezených oblastech) ve vztahu k cizímu státu či svazku států.

Navrhnout konání referenda může nejméně 1/5 poslanců ČNR, vláda a prostřednictvím petice nejméně 1/10 voličů, kteří se zúčastnili posledních voleb do ČNR.⁴⁴ O konání takto navrženého referenda rozhodne ČNR usnesením.

V referendu předložený návrh je přijat, pokud se pro něj vyslovila nadpoloviční většina oprávněných voličů. Výsledek lidového hlasování, který má závaznost ústavního zákona, může ČNR ústavním zákonem zrušit nebo změnit nejdříve po pěti letech.

Podle návrhu LSU se v referendu rozhoduje hlasováním občanů o řešení zásadních otázek vnitřní a zahraniční politiky, státoprávního uspořádání, vstupu nového subjektu do svazku s ČR, o vystoupení ČR z takového svazku, případně o změnách hranic ČR, dále o umístění cizích vojsk na jejím území či jejích vojsk na cizím území. „Referendum o volbě prezidenta republiky“⁴⁵ probíhá teprve pokud nedojde k jeho zvolení v NS. Hlasování probíhá zásadně na celém území ČR, ale v určitých případech i na území jedné či dvou zemí.

---

⁴³ Pro srovnání: V referendu o přistoupení k EU, tak jak proběhlo v roce 2003, je třeba konstatovat, že podmínka účasti by nebyla splněna – účast činila 55,21 % (pro splnění by bylo třeba 66,67 %). Podmínka souhlasného vyjádření většiny by splněna byla – pro vstup se vyslovilo 77,33 % a proti 22,67 %. Návrh ovšem vyžaduje kumulativní splnění těchto podmínek a z toho vyplývá, že při takto nastavených podmínkách a stejném výsledku referenda by ke vstupu ČR do EU nedošlo. Zdrojem statistických informací je portál VOLBY.CZ spravovaný Českým statistickým úřadem.

⁴⁴ Pro srovnání: V roce 2010 se voleb do PS zúčastnilo 5 263 822 voličů, 1/10 pak tvoří 526 383 voličů. Zdrojem statistických informací je portál VOLBY.CZ spravovaný Českým statistickým úřadem.

⁴⁵ Návrh v čl. 90 odst. 4 hovoří o referendu o volbě prezidenta a v čl. 96 odst. 7 o přímé volbě referendem. Tato označení je značně zavádějící a v rozporu s teoretickým vymezením referenda – „Referendum je rozhodování občanů v přímém hlasování o ústavně politické nebo zákonodárné otázce. Občané mající volební právo se v referendu vyslovují pro nebo proti navrhovanému ústavně politickému či zákonodárnému aktu.“ HŘEBEJK, J. Referendum. In: MADAR, Z. (ed). *Slovník českého práva* : 2 díl. Praha : Linde, 1995, s. 916.

Návrh na vyhlášení referenda podává prezident republiky, vláda, PS a občané. Rozhodlo-li o vyhlášení referenda NS ústavním zákonem nebo požádalo-li o jeho vyhlášení nejméně 20 % občanů ČR⁴⁶, prezident referendum vyhlásí. Prezident může vyhlásit referendum rovněž na návrh vlády nebo z vlastní iniciativy, ale v obou případech je třeba předchozího souhlasu předsedů obou komor NS.⁴⁷

Návrh předložený v referendu je přijat, vyslovila-li se pro něj většina oprávněných voličů a to ve všech jednotlivých zemích, v nichž je hlasováno.

Referendum, jako jeden z nejdůležitějších prostředků přímé demokracie, má místo v každé demokratické ústavě a to jak na celostátní tak místní úrovni. Referendum má poskytovat možnost občanům přímo se vyjadřovat k zásadním otázkám státu a legislativy, proto by jeho zakotvení mělo být dostatečně flexibilní, aby toto umožňovalo. Zároveň by mělo mít spíše subsidiární povahu vzhledem k jeho organizační i finanční náročnosti.

V konkrétní úpravě návrhů považuji za nevhodné kombinování negativního vymezení s pozitivním taxativním výčtem (návrh ČSSD). Vzhledem k nákladnosti tohoto procesu je také nesmyslné konat celostátní referendum pouze jako poradní. Rovněž nepovažuji za vhodné aby podle návrhu LB mohla ČNR zrušit nebo změnit rozhodnutí v referendu, byť nejdříve po 5 letech. Rozhodnutí v referendu dle mého názoru mají měnit nebo rušit opět občané v referendu (případně by muselo dojít k širokému politickému konsenzu např. 3/4 zákonodárského sboru). V návrhu LSU zase chybí negativní vymezení.

---

⁴⁶ Pro srovnání: V roce 2010 bylo ve volbách do Poslanecké sněmovny zapsáno v seznamu voličů 8 415 892 občanů, požadovaných 20 % by činilo 1 683 179 voličů. Zdrojem statistických informací je portál VOLBY.CZ spravovaný Českým statistickým úřadem.

⁴⁷ Vláda není oprávněná podat návrh na vyhlášení referenda pokud nemá důvěru PS. Vzhledem k tomu, že vyhlášení referenda je kontrasignovanou pravomocí a čl. 90 odst. 2 říká doslova, že „za stejných podmínek může prezident vyhlásit referendum i z vlastního rozhodnutí“, přikláním se k výkladu, že vyslovená důvěra vládě je podmínkou i pro vyhlášení referenda z iniciativy prezidenta.

K nutnosti souhlasu předsedů obou komor NS lze poznamenat, že návrh v tomto ohledu svěřuje těmto předsedům značnou pravomoc. Tento mechanismus omezení konání referend z podnětu vlády a prezidenta považuji za nevhodný a to především pro nedostatek legitimacy této funkce. Za možné řešení bych považoval pravomoc předsedy PS (případně i předsedy S) pozastavit rozhodnutí o vyhlášení referenda a předat věc k posouzení NS, které by muselo takové rozhodnutí určitou většinou zrušit. Možností řešení je samozřejmě daleko více např. rozhodnutí by mohl rušit určitou většinou předsednický sbor nebo můžeme přistoupit na řešení „neomezeného“ vyhlášení referenda mocí výkonnou, které by spočívalo v kumulativním souhlasu prezidenta a souhlasu vlády s vyhlášením referenda.

6 Moc zákonodárná

6.1 Základní pojetí moci zákonodárné

Návrh LB a návrh ČSSD zakotvují jednokomorové zákonodárné sbory (ČNR a NS), které mají 200 poslanců volených na 4 roky.

Návrh LSU a vládní návrh svěřují zákonodárství dvoukomorovému zákonodárnému sboru (NS a Parlament), jehož komorami jsou PS a Senát. PS má 200 poslanců volených na dobu 4 let a Senát má 81 senátorů volených na dobu 6 let s tím, že každé dva roky se obměňuje 1/3 senátorů.

Návrh Koruny vkládá „zákonodárství, provádění zákonů a správu ve všech oblastech Sněmu“. Sněm se skládá z DS a HS (Senátu). DS má 120 poslanců volených občany na 4 roky. HS má 60 členů jmenovaných hlavou státu a DS na doživotí.

6.2 Ustavování zákonodárných sborů

Všechny návrhy respektují základní teorii moderní státovědy a tou je teorie suverenity lidu, podle které je lid zdrojem veškeré státní moci. Realizace této teorie probíhá především formou volebního práva, kdy lid ustavuje zákonodárný sbor volbou svých zástupců. Návrhy stanoví, že volební právo je přímé, všeobecné a rovné a volba probíhá tajným hlasováním.

Aktivní volební právo (právo volit) má dle návrhů každý občan českého státu, který dosáhl věku 18 let. Problematika pasivního volebního práva (práva být volen) je o něco složitější, protože se zde setkávají jednokomorové a dvoukomorové zákonodárné sbory. V návrzích s jednokomorovými sbory – NS (návrh ČSSD) a ČNR (návrh LB) mají pasivní volební právo občané českého státu, kteří dosáhli věku 21 let. Stejnou hranici pasivního práva mají i dolní sněmovny dvoukomorových návrhů tj. PS (Vláda i LSU) a také DS (Koruna česká). Vyšší věková hranice je požadována pro horní komory tj. Senát (Vláda i LSU), občané českého státu musí dosáhnout věku 40 let. Jediná HS (Koruna česká) není ustavována volbami.

Členové HS v návrhu Koruny české nejsou voleni, ale jsou jmenováni. Jednu polovinu členů jmenuje hlava státu a druhou DS ze zasloužilých osobností pro stát.⁴⁸ Toto jmenování je sice

---

⁴⁸ Institut jmenování zákonodárného sboru resp. jeho části není na území českých zemí nic nového. Roku 1861 vydal František Josef I., císař rakouský atd., svůj patent publikovaný jako č. 20/1861 ř. z., tzv. Únorová ústava, jehož přílohou č. 1 byl Základní zákon o zastupitelstvu říšském (dostupný na: 20/1861 ř. z. – Společnost pro církevní právo [online]. [cit. 2010/2011]. Dostupné na <<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/20-1861.htm>>), který byl změněn říšským zákonem č. 141/1867 ř. z., jímžto se změňuje základní zákon o zastupitelstvu říšském (dostupný na:

doživotní, ale ten kdo člena jmenoval, jej může odvolat a to na základě trestně postižitelného deliktu nebo deliktu, který je „v rozporu s důstojenstvím, které tato funkce obnáší“. Členství v této komoře je čestné a bez nároku na odměnu.

Pro obsazování zákonodárných sborů volbami je zcela zásadní otázka volebního systému. Vymezení všech jednotlivých prvků, ze kterých se volební systém skládá, si ovšem žádá poměrně složité normativní vyjádření. Takové vyjádření je pro zakotvení v Ústavě nevhodné, za vhodné však považuji zakotvení základních principů volebního systému, tak jak to činí např. návrhy ČSSD, LB a LSU⁴⁹ zakotvující zásadu poměrného zastoupení. Většina návrhů také zná institut volebních zákonů, které mají v ústavním systému zásadní význam a tento zásadní význam jim mnohdy přiznávají i samy návrhy.⁵⁰

6.3 Vnitřní organizace zákonodárného sboru

Všechny návrhy obsahují způsob, jakým se ustavuje vedení zákonodárných sborů, všechny komory mají svého předsedu a místopředsedy.⁵¹ Všechny návrhy kromě vládního, obsahují tzv. „předsednické sbory“⁵², které mají zvláštní postavení, významné pravomoci a plní zvláštní funkce.

141/1867 ř. z. – Společnost pro církevní právo [online]. [cit. 2010/2011]. Dostupné na <<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/141-1867.htm>>); podle tohoto zákona je Říšská rada dvoukomorová a její Panská sněmovna se skládá mimo jiné z členů jmenovaných císařem (§ 5 výše zmíněného zákona č. 141/1867 ř. z.: „Císaři zůstaveno jest, povolati z království a zemí v radě říšské zastoupených za doživotné údy do sněmovny panské muže výtečné, kteří sobě o stát neb církev, vědy neb umění zásluh dobyli.“). Panská sněmovna měla v roce 1901 takto jmenovaných 137 ze 237 členů (PRAŽÁK, Jiří. *Rakouské právo ústavní*. s. 160-162).

⁴⁹ Návrh LSU zásadu poměrného zastoupení obsahuje univerzálně pro všechny zastupitelské orgány tj. i pro obě komory NS, viz čl. 3 návrhu.

⁵⁰ Jako příklad lze uvést vládní návrh, který vyžaduje, aby byl volební zákon přijat oběma komorami Parlamentu. A návrhy ČSSD a LSU neumožňují předsednickým sborům, v době rozpuštění nebo neustavení zákonného sboru, přijímat nebo měnit volební zákony formou zákonných opatření.

⁵¹ Je třeba důsledně rozlišovat jednotné a množné číslo u pojmu „místopředseda“ neboť tento ústavní rámec nelze překročit ani rozšířit zákonem.

⁵² Předsednické sbory mají v historii české konstitucionalistiky významné postavení a dlouhou tradici již od roku 1920. V určité podobě se objevily v první československé ústavě (zákon NS č. 121/1920 Sb. z. a n. – § 35), Ústavě 9. května (ústavní zákon NS č. 150/1948 Sb. – § 63-66; předsednictvo mělo významné pravomoci např. „podává, je-li věc sporná, závazný výklad zákonů a rozhoduje výlučně o tom, zda zákon nebo zákon Slovenské národní rady odporuje ústavě anebo nařízení zákonu“), Ústavě Československé socialistické republiky [ústavní zákon NS č. 100/1960 Sb. – čl. 59 a 60; oproti předchozí ústavě jsou pravomoci omezenější – vykonává působnost NS (s negativním vymezením např. volba prezidenta) v době, kdy nezasedá, zasedání bylo skončeno, uplynulo-li volební období...], ústavní zákon o československé federaci (ústavní zákon NS č. 143/1968 Sb. – čl. 119-122; obdobné jako

Předsednické sbory plní zásadní funkci především v návrzích, které obsahují pouze jednokomorové zákonodárné sbory (ČSSD, LB). Jsou především určitým kontinuálním prvkem, který přetrvává, i když je zákonodárný sbor rozpuštěn nebo skončilo jeho volební období a ještě nebyl zvolen sbor nový.

U dvoukomorových sborů je postavení předsednických sborů poněkud složitější, protože se zde musí vymezit nejen vůči komoře, která jej ustavila, ale i vůči druhé komoře. V našem případě se jedná hlavně o návrh LSU, návrh Koruny české je v tomto ohledu ještě mnohem specifitější.

V návrhu LSU plní Senát své funkce pouze v interakci s PS a předsednický sbor zajišťuje funkce PS a legislativní proces v době jejího rozpuštění nebo v období mezi koncem jednoho funkčního období a začátkem druhého. Osobně považuji existenci předsednického sboru v takovémto zákonodárném sboru za zbytečnou, pouze tříští pravomoci zákonodárné moci a tvoří zbytečně složité vazby. Nelze opominout ani poměrně malou legitimitu tohoto orgánu.

V případě návrhu Koruny české by se existence předsednického sboru dala dle mého názoru ospravedlnit a to především proto, že HS jako druhá komora zákonodárného sboru není volena lidem v přímých volbách, ale je jmenována a její legitimita je tudíž ještě menší. Ovšem návrh Koruny české nesvěřuje předsednictvu Sněmu ani předsednictvům komor významnější pravomoci.

Návrh ČSSD obsahuje dvacetičlenný předsednický sbor, který se nazývá Stálý výbor NS a jehož členy jsou předseda a místopředsedové NS a další poslanci delegovaní poslaneckými kluby podle zásady poměrného zastoupení. Ustavení Stálého výboru bere NS na vědomí usnesením. Stálý výbor v době po skončení volebního období NS do ustavující schůze nově zvoleného NS a v době parlamentních prázdnin např.:

- přijímá na návrh vlády schválený prezidentem zákonná opatření v neodkladných záležitostech
- vyhlašuje volby do NS v případě jeho rozpuštění
- dává souhlas k dalšímu trvání vazby poslance v případě jeho zadržení.

Stálý výbor nemůže zákonným opatřením schvalovat rozpočet, upravovat volby do NS a činit taková opatření, k nimž je třeba ústavního zákona.

ústava 1960 – stanoveno pro ČNR a Slovenskou národní radu). Nejnovější a posledním předpisem, který upravoval předsednictvo byl jednací řád ČNR (zákon ČNR č. 35/1989 Sb. – § 31-35)

V době, kdy jsou z mimořádných příčin schůze NS znemožněny (např. ve stavu ohrožení státu, válečném stavu), vykonává Stálý výbor veškerou působnost NS, s výjimkou práva činit opatření ve věcech voleb do NS a opatření, k nimž je třeba ústavního zákona.

Zákonné opatření musí po svém opětovném ustavení schválit NS, není-li po ustavení zákonné opatření schváleno, tak pozbývá platnosti.

Návrh LB je dalším z návrhů, který zakotvuje předsednický sbor, který je dvacetipětičlenný a nese označení Stálý výbor ČNR. Členy Stálého výboru jsou Předseda a místopředseda ČNR a další členové, které volí a odvolává ČNR. Stálý výbor je složen „podle zásady poměrného zastoupení politických stran a politických hnutí v ČNR“.

Stálý výbor ČNR řídí a organizuje činnost ČNR, zjišťuje ztrátu mandátu poslance. Je-li zasedání ČNR přerušeno nebo je-li ČNR rozpuštěna může Stálý výbor např.: volit soudce, volit a odvolávat předsedu NKÚ, jednat o základních otázkách vnitřní a zahraniční politiky.

V době rozpuštění ČNR může Stálý výbor také „v neodkladném případě přijmout zákonné opatření ve věcech, k nimž by jinak bylo třeba zákona. Zákonným opatřením nelze přijímat a měnit ústavní zákony ani zákony, jimiž se provádějí základní práva a svobody.“ Zákonná opatření Stálého výboru „musí být schválena na nejbližším zasedání ČNR, jinak pozbývají další platnosti.“

Tento návrh svěřuje Stálému výboru velmi významné pravomoci a to i v době, kdy neexistuje žádný významný důvod. Hovořím o naprosto neopodstatněných zvláštních pravomocích Stálého výboru v době přerušování jednání. Naopak postrádám jeho pravomoci v době mimořádných stavů, což je důsledkem toho, že s mimořádnými stavy návrh vůbec nepočítá.

U zákonných opatření mi schází výslovný zákaz změn volebních zákonů. Jedná se z mé strany o „přílišný“ formalismus, neboť změnu volebních zákonů nelze podřadit pod výraz „v neodkladném případě“ a proto tuto výtku nelze chápat jako zásadní.

Ač návrh LSU obsahuje Senát, který by v době rozpuštění PS, po dobu odročení jejího zasedání nebo v době mezi koncem jednoho a začátkem druhého volebního období mohl vykonávat nezbytné pravomoci, obsahuje návrh také předsednický sbor, který nazývá Stálý výbor PS. PS na svém prvním zasedání určí počet členů Stálého výboru a pak provede jejich volbu. PS volí členy Stálého výboru z poslanců PS a to podle zásady poměrného zastoupení. Členy Stálého výboru jsou také předseda a místopředsedové PS.

Stálý výbor je příslušný ve všech věcech náležejících do zákonodárné a správní působnosti PS a může přijímat zákonná opatření ve věcech, které nesnesou odkladu a vyžadovaly by jinak

přijetí zákona. Zákonné opatření může navrhnout Stálému výboru vláda, není ovšem stanovena výlučnost této iniciativy a z vymezení působnosti Stálého výboru vyplývá, že si zákonné opatření může navrhnout sám. Přijaté zákonné opatření musí být PS schváleno na její první schůzi, jinak po dvou měsících pozbývá další platnosti.

Návrh však vymezuje působnost Stálého výboru i negativně, Stálý výbor není oprávněn např. volit prezidenta, přijímat či měnit ústavní zákony, státní rozpočet a volební zákony a vypovídat válku.

Návrh Koruny české obsahuje celkem tři předsednické sbory. Názvy těchto sborů jsou předsednictvo Sněmu, předsednictvo DS a předsednictvo HS. Předsednictvo Sněmu se skládá z 15 členů volených z předsednictev sněmoven (10 členů z předsednictva DS a 5 členů z předsednictva HS).

DS i HS si volí ze svého středu dvanáctičlenné předsednictvo odpovědné plénu příslušné sněmovny. Z členů předsednictva příslušné sněmovny pak volí plénum předsedu a dva místopředsedy.⁵³

Všechny návrhy mimo návrh Koruny české upravují obligatorní a fakultativní zřizování iniciativních a kontrolních orgánů (komisí a výborů). Návrhy ČSSD a LB upravují také sdružování poslanců v klubech.

Dle návrhu ČSSD si NS zřizuje jmenovací výbor, obsazený zásadou poměrného zastoupení z poslanců NS. V jeho pravomoci je navrhování, jmenování a volba všech osob do státních funkcí, je-li tato pravomoc svěřena NS.⁵⁴ Jedná se o velmi zajímavé ustanovení, ale nedovedu si v praxi dost dobře představit jeho fungování a nechápu ani jeho účel. Jestli má ovšem pouze ulehčit NS od této agendy, tak to existenci tohoto výboru neospravedlňuje. Zvláště proto, že volební agendy není tolik, aby mohla NS zatěžovat.

---

⁵³ Návrh se konkrétně nevyjadřuje k pravomoci předsedů a místopředsedů a přenechává tyto podrobnosti pravděpodobně jednacím řádům, o kterých se návrh zmiňuje. Výslovně návrh stanovuje pouze, že zákony podepisuje Předseda Sněmu (spolu s hlavou státu a předsedou vlády) a v případě „nemůže-li hlava státu vykonávat své povinnosti zastupuje ji Předseda Horní sněmovny.“

⁵⁴ Z návrhu vyplývá, že tento výbor Ústavou svěřenou pravomoc vykonává vždy. Viz čl. 28 návrhu ČSSD.

6.4 Postavení členů

Podle návrhu vlády, LB a ČSSD vykonávají členové zákonodárního sboru své mandáty osobně a nejsou vázáni žádnými příkazy.

K návrhu Koruny české je třeba poznamenat, že se zabývá výslovně pouze postavením poslanců DS, ovšem obsahuje také ustanovení, že pro členy HS „v jednotlivostech platí ustanovení o poslancích DS“. Členové Sněmu vykonávají svůj mandát osobně „se vší odpovědností“. Návrh však žádnou konkrétnější úpravu odpovědnosti členů Sněmu neobsahuje, a tak ustanovení působí pouze jako morální imperativ.

Návrh LSU označuje funkci poslance nebo senátora jako výkon povolání. Členové NS jsou sice odpovědní voličům, ale návrh kromě voleb neupravuje jiný prostředek, jak se této odpovědnosti dovolat. Poslanci i senátoři vykonávají svůj mandát osobně a v souladu se svým slibem a nejsou vázáni žádnými příkazy.

Všechny návrhy umožňují členům zákonodárního sboru interpelovat členy vlády. Dle vládního návrhu přísluší právo interpelace PS a skupině nejméně 10 poslanců, toto právo nepřísluší senátorům ani Senátu. Návrh LSU zakotvuje právo poslanců a senátorů vyžadovat informace od všech státních i samosprávných orgánů, tyto orgány jsou povinny tyto informace neprodleně poskytnout.

S ohledem na to, že interpelace jsou jedním ze základních kontrolních mechanismů opozice, nemohu souhlasit s omezením takového práva na skupinu nejméně 10 poslanců, jak činí vládní návrh.

6.4.1 Vznik a zánik mandátu

Vládní návrh stanovuje, že mandát poslance i senátora vzniká zvolením.

Ostatní návrhy se vznikem mandátu nezabývají a řeší spíše jeho zánik. Stanovení vzniku mandátu je ovšem poměrně důležité, a proto je třeba alespoň tam, kde je to možné, vyvodit vznik mandátu interpretací. Vznik mandátu můžeme, poměrně paradoxně, vyinterpretovat z jeho zániku. Tam, kde návrhy stanoví zánik mandátu nesložením slibu lze určit, že mandát vznikl před skládáním slibu – k tomu dochází zpravidla na první schůzi. Vznik mandátu bývá také zpravidla

vázán na objektivní skutečnosti⁵⁵ a jejich počet ode dne zvolení, kdy může mandát vzniknout nejdříve (pokud nevzniká se zpětnou účinností – což by za běžného kontinuálního demokratického běhu státu nemělo valného smyslu). Tímto vymezením „časové osy“ se nám počet objektivních skutečností, na které může být vznik mandátu vázán značně omezil, příkladmo lze uvést – zvolením, oficiálním vyhlášením výsledku voleb, skončením volebního období současného zákonodárského sboru, svoláním ustavující schůze.

Podle všech návrhů zaniká mandát v případě, že se jej člen zákonodárského sboru vzdá, nesloží slib nebo složí slib s výhradou. Zánik mandátu ztrátou volitelnosti upravují vládní návrh, návrhy LB a ČSSD.

U vládního návrhu dochází k zániku rovněž uplynutím volebního období, vznikem neslučitelnosti funkcí a u poslanců také rozpuštěním PS. Vládní návrh pojal zánik mandátu opravdu komplexně a přímo v ústavním textu taxativně vymezuje všechny jeho způsoby. Takové taxativní vymezení považuji za velmi důležité a to především ve vztahu k právu člena zákonodárského sboru na nerušený výkon funkce. Nevhodné mi přijde svěřovat stanovení dalších způsobů zániku zákonu tak jak to činí návrh ČSSD.

Dle návrhu LB zaniká mandát také pravomocným odsouzením pro zvlášť závažný trestný čin⁵⁶. Návrh také stanovuje zvláštní způsob zániku mandátu, neboť složení slibu je neslučitelné se současnou příslušností poslance k cizímu státu.⁵⁷ U návrh LB oceňuji stanovení zániku mandátu při spáchání zvlášť závažného činu. Je naprosto nepřijatelné, aby funkci v zákonodárském sboru vykonávala osoba, která právo porušila takto závažným způsobem.

---

⁵⁵ Bylo by samozřejmě možné vázat vznik mandátu na subjektivní skutečnost (nejobvyklejší je právě vznik mandátu složením slibu), ale mimo zmíněný případ mi to přijde nevhodné. Nevýhodou je především nutnost určovat u každého mandátu samostatně datum jeho vzniku.

⁵⁶ Trestní zákon (zákon č. 140/1961 Sb. – úplně znění vyhlášeno pod č. 392/1992 Sb.) ve znění účinném v době přijímání Ústavy ČR definoval zvlášť závažné trestné činy v § 41 odst. 2 odkazem na taxativní výčet v § 62 (např. vlastizrada, teror, záškodnictví, brání rukojmí, loupež...) a generální klauzulí – zvlášť závažnými trestnými činy jsou „úmyslné trestné činy ... s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let.“

Současný trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.) zná pouze pojem „zvlášť závažné zločiny“, který je vymezen v § 14 odst. 3 – „úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.“

⁵⁷ Jedná se o problematiku dvojího popř. i vícero občanství.

Návrhy Koruny české a LSU upravují tzv. klouzavý mandát, více viz 6.4.4, který s problematikou vzniku a zániku mandátu souvisí.

6.4.2 Imunita

Všechny návrhy ochraňují svobodu rozhodování členů zákonodárných sborů a projevy učiněné v příslušné komoře. Členy zákonodárných sborů nelze tedy stíhat pro hlasování v komoře a jejích orgánech, za projevy zde učiněné podléhají pouze disciplinární pravomoci příslušné komory. Členy zákonodárných sborů je možné stíhat pouze se souhlasem příslušné komory. Odepře-li komora souhlas, je dle návrhů LSU, LB, Koruny a ČSSD stíhání navždy vyloučeno, dle vládního návrhu je stíhání vyloučeno pouze po dobu trvání mandátu.⁵⁸

Člena zákonodárného sboru lze zadržet podle návrhů ČSSD a Koruny české je-li přistižen a zadržen při páchání trestného činu, podle vládního návrhu a návrhu LSU jej lze zadržet i bezprostředně poté. Návrh LB je nejbenevolentnější a umožňuje zadržet poslance z důvodu připuštěného zákonem.⁵⁹ O zadržení je povinen příslušný orgán ihned informovat předsedu příslušné komory (nebo v návrzích LB a Koruny české předsednický sbor). Nedá-li podle návrhu vlády, LSU a Koruny české předseda komory, příp. předsednický sbor, souhlas se stíháním, musí být zadržený člen okamžitě propuštěn. S konečnou platností o zadržení rozhoduje příslušná komora.

Dle všech návrhů mají členové zákonodárných sborů právo odepřít svědectví o skutečnostech, které se dozvěděli v souvislosti s výkonem svého mandátu a to i po jeho zániku.

Imunita členů zákonodárných sborů je jedním z významných prvků fungování zastupitelské demokracie, může se ovšem také stát snadno zneužitelným privilegiem. Domnívám se, že jednoznačná shoda na imunitě panuje v otázkách hlasování a projevů v zákonodárném sboru a jeho orgánech. Nejproblematictější je naopak otázka vyloučení stíhání, pokud s ním příslušná komora nevysloví souhlas. Za naprosto nepřijatelné považuji absolutní vyloučení trestního

---

⁵⁸ Podle konečného znění Ústavy ČR (ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb.) je v takovém případě „trestní stíhání navždy vyloučeno“ (čl. 27 odst. 4). Toto znění obsahovalo již usnesení ústavně právního výboru ČNR č. 162 (VII. volební období ČNR – 1992-1992) ze dne 7., 8., 9., 10., 11. a 12. prosince 1992 a posléze i společná zpráva výborů ČNR k vládnímu návrhu Ústavy ČR ze dne 12. prosince 1992, publikována jako sněmovní tisk č. 154 (VII. volební období ČNR – 1992-1992).

⁵⁹ Vycházím z toho, že se zde zákonem myslí např. trestní řád, jako předpis obecně závazný, nikoliv speciální zákon o postavení poslanců ČNR.

stíhání, pro účely ochrany demokracie stačí vyloučení stíhání po dobu trvání mandátu. Za současné situace, kdy mají poslanci a senátoři právě onu absolutní imunitu, se pravděpodobně nedočkáme jejího, již několik let slibového, omezení.

6.4.3 Neslučitelnost funkcí

Neslučitelnost funkcí je další zásadní otázkou, jejíž úprava má v ústavě jistě své místo, a to alespoň s vymezením základní neslučitelnosti a odkazem na zákon. Nejméně se této problematice věnuje návrh Koruny české a vládní návrh. Naopak velmi dobře zpracované ustanovení má návrh ČSSD, který se vymezuje i ve vztahu k povoláním a obchodní činnosti.

Všechny návrhy shodně obsahují neslučitelnost funkce člena zákonodárského sboru s funkcí hlavy státu (prezidenta nebo panovníka) a soudce.

Vládní návrh a návrh LSU, oba jako návrhy s dvoukomorovým zákonodárným sborem stanovují, že nikdo nesmí být členem obou komor zákonodárského sboru. Návrh Koruny české, který obsahuje také dvoukomorový zákonodárský sbor, toto ustanovení neobsahuje.

Návrhy LB, LSU a Koruny české stanovují dále neslučitelnost s funkcí člena vlády. Osobně jsem příznivcem této neslučitelnosti a poněkud důslednějšího oddělení moci zákonodárné a výkonné, což souvisí s důslednějším dodržováním principu „separation of powers“ a principu „checks and balances“. Návrhy Koruny české a LSU upravují tzv. klouzavý mandát více viz 6.4.4, který s problematickou neslučitelností funkcí souvisí.⁶⁰

Návrhy LB a LSU stanovují ještě neslučitelnost s dalšími funkcemi např. v oblasti ozbrojených sil a VS.

Návrh ČSSD, který propracovává problematiku neslučitelnosti velmi podrobně a ze všech návrhů také nejlépe, zakotvuje neslučitelnost ještě s funkcemi prokurátora, vojáka, příslušníka veřejného ozbrojeného sboru, jakož i s výkonem funkcí ve veřejné správě, které stanoví zákon. Zákon může dále stanovit neslučitelnost s jinými funkcemi, povoláními a činnostmi, a rovněž podmínky neslučitelnosti s obchodní činností ve vztahu ke státu.

---

⁶⁰ Ustanovení o neslučitelnosti s funkcí člena vlády a ustanovení o klouzavém mandátu již vybočují z klasického pojetí parlamentní republiky, kde je úzká provázanost parlamentu a vlády naopak vyžadována.

6.4.4 „Klouzavý mandát“⁶¹

Návrhy Koruny české a LSU obsahují velmi sympatickou myšlenku, kterou je zvláštní „neslučitelnost funkcí“. Jde o dočasné pozastavení výkonu mandátu člena zákonodárského sboru po dobu, kdy je členem vlády.⁶² Z terminologického hlediska návrh LSU výslovně hovoří o „přerušení výkonu mandátu“, kdežto návrh Koruny české hovoří o „ztrátě mandátu“ a jeho opětovném „nabytí“. Tato terminologická rozdílnost ovšem nemění nic na tom, že princip zůstává stejný. Označení zánik a vznik mi však přijde nevhodné, zavádějící a nepřesné. Nejpřesnějším termínem je „pozastavení výkonu mandátu“.

U tohoto institutu považuji za důležité ústavně zakotvit, že při rozpuštění zákonodárského sboru, skončení volebního období pozastavený mandát zaniká – na tuto eventualitu návrhy vůbec nepomýšlí. Rovněž by bylo vhodné stanovit jestli na takto uvolněné místo nastupuje náhradník či nikoliv.

6.5 Legislativní proces

Následující pasáž věnující se legislativnímu procesu popisuje pouze základní legislativní proces. Nevěnuje se přijímání ústavních zákonů, které vyžadují přijetí vyšší většinou než běžné zákony a nevěnuje se ani jiným odchylkám.

Podle vládního návrhu a návrhu LSU má zákonodárskou iniciativu poslanec, skupina poslanců, vláda, zastupitelstvo VÚSC a Senát. Návrhy se podávají PS, která je usnášení schopná za přítomnosti nejméně 1/2 členů a návrh schvaluje většinou přítomných. Takto schválený návrh postoupí PS Senátu, který jej může zamítnout nebo vrátit PS s připomínkami, v takovém případě

---

⁶¹ Současná koaliční vláda (ODS, TOP 09 a VV) se ve svém programovém prohlášení z 8. srpna 2010 (dostupném na: Programové prohlášení vlády ČR [online]. [cit. 2010/2011]. Dostupné na <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf>) zavazuje na stranách 21 a 23 k zavedení klouzavého mandátu. O zavedení tohoto institutu také velmi usiluje ministr spravedlnosti JUDr. Jiří Pospíšil (ODS).

Viz: Jiří Pospíšil představuje plánované změny Ústavy – Ministerstvo spravedlnosti ČR [online]. [cit. 2010/2011]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=2375&d=313660>>.

Konkrétní návrh je dostupný v „Knihovně připravované legislativy“ pod čj. OVA 1301/10 na: Ústavní zákon, kterým se mění zákon č. 1/1993 Sb. [online]. [cit. 2010/2011]. Dostupné na <http://eklep.vlada.cz/eklep/getAttachment?id=ma_rack8c6cbtge.doc>.

⁶² Návrh LSU jde již za hranice klasického klouzavého mandátu a výkon mandát poslance či senátora se „přerušuje“ při vzniku jakékoliv neslučitelnosti funkcí. Tato modifikace je dle mého názoru již zbytečně složitá a neodráží účel klouzavého mandátu.

se návrh vrací k jednání do PS, která rozhodne nadpoloviční většinou všech s konečnou platností. Senát se může také rozhodnout návrhem se nezabývat nebo se k němu ve lhůtě nevyjádří a v takovém případě se má zato, že byl návrh přijat. Je-li návrh takto přijat postoupí se k podpisu prezidentovi republiky. Vetuje-li prezident návrh zákona, vrací se do PS, kde může být prezidentovo veto přehlasováno většinou všech poslanců.

Podle návrhu LB mají zákonodárnou iniciativu poslanci, výbory ČNR, vláda a zemské sněmy. ČNR je usnášeníschopná za přítomnosti nadpoloviční většiny všech poslanců, k přijetí usnesení je třeba většina přítomných poslanců a k přehlasování veta prezidenta je třeba 3/5 většiny všech poslanců.

Podle návrhu ČSSD má zákonodárnou iniciativu nejméně 10 poslanců, vláda a 300 tis. občanů. NS je usnášení schopná za přítomnosti poloviny členů, usnesení přijímá nadpoloviční většinou všech a veto prezidenta republiky může přehlasovat 3/5 většinou přítomných členů.

Legislativní proces podle návrhů LB a ČSSD probíhá takto: ti, co mají zákonodárnou iniciativu, podají návrh zákonodárnému sboru a ten jej buď schválí nebo zamítne. Při schválení jej ČNR postoupí prezidentu republiky, který jej podepíše (poté se přijatý zákon vyhlásí) nebo jej zákonodárnému sboru vrátí. Zákonodárny sbor může veto prezidenta republiky přehlasovat.

Návrh Koruny české svěčuje zákonodárnou iniciativu členu DS, členu HS, panovníku, vládě, generálnímu prokurátorovi, předsedovi NSoudu a zemským sněmům.

Sněm je usnášeníschopný za přítomnosti nadpoloviční většiny poslanců a k přijetí usnesení je zapotřebí nadpoloviční většiny poslanců. Návrh zákona schválený DS se postupuje HS, která jej může DS vrátit s připomínkami. K přijetí zákona je třeba souhlasu obou komor. Hlava státu sice přijaté zákony podepisuje, ale nemá právo veta.

Podle všech návrhů se přijatý zákon vyhlásí.

Zjednodušené grafické zobrazení legislativního procesu viz přílohy VII, VIII, IX, X a XI.

7 Hlava státu⁶³

7.1 Ustavování hlavy státu

Při ustavování hlavy státu je návrhy jednoznačně preferována volba zastupitelskými sbory a nikoliv volba přímá.⁶⁴ Přímou volbu v čisté podobě obsahuje pouze návrh ČSSD, její zakotvení v návrhu je ovšem nepřesvědčivé.⁶⁵ Podmíněnou přímou volbu obsahuje návrh LSU, kde volí prezidenta NS a pokud NS prezidenta nezvolí, volí jej občané.

Všechny návrhy označují jako hlavu státu prezidenta republiky, jedinou výjimkou je samozřejmě návrh Koruny české, v němž je hlavou státu panovník.

Dle vládního návrhu se prezidentem může stát občan ČR volitelný do Senátu (40 let). Prezidenta volí Parlament na společné schůzi obou komor. Navrhovat kandidáty může poslanec nebo senátor. Sama volba je tříkolová.

V prvním kole je zvolen kandidát, který získal nadpoloviční většinu hlasů všech poslanců i nadpoloviční většinu hlasů všech senátorů. Do druhého kola postupují dva kandidáti, kandidát s nejvyšším počtem hlasů v PS a kandidát s nejvyšším počtem hlasů v Senátu. Ve druhém kole je zvolen kandidát, který získal nadpoloviční většinu přítomných poslanců a nadpoloviční většinu přítomných senátorů. Ve třetím kole je zvolen ten kandidát, který získal od členů Parlamentu nejvíce hlasů. Návrh zde neupravuje, z jakých kandidátů se ve třetím kole koná volba. Tento nedostatek byl odstraněn v průběhu legislativního procesu v ČNR⁶⁶ a v současné Ústavě ČR je jasně stanoveno, že třetí kolo se koná s kandidáty druhého kola. Rovněž došlo ke změně požadované většiny ve třetím kole na nadpoloviční většinu přítomných členů Parlamentu.

Nebyl-li prezident zvolen ani ve třetím kole, konají se nové volby.

---

⁶³ Vzhledem k tomu, že pouze vládní návrh vtěluje hlavu státu do moci výkonné a všechny ostatní ji nechávají v samostatné hlavě, rozhodl jsem se pojednat o hlavě státu také v samostatné kapitole odděleně od moci výkonné. Vhodné to bude také z důvodu přehlednosti.

⁶⁴ Úzce to souvisí s pojetím ČR jako parlamentní republiky a v případě Koruny české je to samozřejmě tím, že se jedná o konstituční monarchii.

⁶⁵ Viz dále.

⁶⁶ K této úpravě došlo při projednání návrhu ve výborech a byla reflektována ve společné zprávě výborů ČNR ze dne 12. prosince 1992, publikované jako sněmovní tisk č. 154 (VII. volební období ČNR – 1992-1992).

Podle návrhu LSU se prezidentem může stát každý občan ČR, který je volitelný do Senátu (40 let). Navrhnout kandidáta může poslanec nebo senátor. Volba prezidenta je dvoukolová, ale není-li prezident zvolen NS, náleží volba hlavy státu lidu.⁶⁷ Hlasování NS je v tomto návrhu ex constitutione tajné. V prvním kole je zvolen kandidát, pro kterého se vyslovila 3/5 většina všech poslanců NS a 3/5 všech senátorů NS. Ve druhém kole je zvolen kandidát, který získal nadpoloviční většinu hlasů všech poslanců a nadpoloviční většinu hlasů všech senátorů. Nevzejde-li prezident ani z druhého kola volby, vyhlásí předseda PS „přímou volbu referendem“ a to se dvěma kandidáty druhého kola, kteří dosáhli při součtu hlasů poslanců i senátorů dohromady nejlepšího výsledku. V „referendu“ je prezidentem zvolen ten kandidát, který získá nadpoloviční většinu všech odevzdaných hlasů.

Podle návrhu LB prezidenta volí a odvolává ČNR. Prezidentem se může stát každý občan ČR, který dosáhl 21 let. Volba prezidenta probíhá ve dvou kolech. V prvním kole je prezident zvolen, pokud získá 3/5 většinu všech poslanců ČNR. Ve druhém kole stačí ke zvolení nadpoloviční většina hlasů všech poslanců. Není-li prezident zvolen ani ve druhém kole, koná se nová volba s novými kandidáty. V této volbě je zvolen kandidát, který obdržel nadpoloviční většinu hlasů všech poslanců.

V návrhu ČSSD došlo, před jeho podáním, k určitým razantním změnám ve volbě prezidenta. V původním znění byl prezident volen NS, ovšem pravděpodobně na popud předsedy ČSSD Jiřího Horáka došlo k zakotvení volby prezidenta přímo občany.⁶⁸ Při této úpravě ovšem ČSSD zapomněla z pravomocí NS vypustit volbu prezidenta. Jedná se spíše o drobnou legislativně technickou chybu, která by byla samozřejmě v legislativním procesu opravena, ale vypovídá to o jisté nepozornosti a chvatu při přípravách návrhu.

Dle návrhu ČSSD může tedy kandidovat na funkci prezidenta občan ČR, který dosáhl věku 35 let. Navrhnout kandidáta může 10 poslanců NS nebo 10 000 – 20 000 voličů, tj. občanů ČR starších 18 let. Prezidenta volí v přímých volbách občané podle zásady všeobecného a rovného volebního práva tajným hlasováním. Volba sama je dvoukolová, v prvním kole je zvolen

---

⁶⁷ Vzhledem k tomu, že volba prezidenta lidem přímo navazuje na předchozí dvě kola v NS, lze chápat tuto přímou volbu prezidenta jako určité „třetí kolo“.

⁶⁸ JIČÍNSKÝ, Zdeněk; MIKULE, Vladimír.: *Návrh Ústavy ČR, který podali poslanci ČSSD 19. 11. 1992.* s. 227–228

kandidát, pro nějž se ve volbách vyslovila nadpoloviční většina voličů. Do druhého kola postupují nejvýše dva kandidáti s nejvyšším počtem. Ve druhém kole platí stejný volební postup jako v kole prvním. Koná-li se volba pouze s jedním kandidátem „je zvolen vysloví-li se pro něj většina občanů oprávněných volit.“ Nebyl-li prezident zvolen ve druhém kole, koná se nová volba s novými kandidáty.

Vzhledem k tomu, že návrh Koruny české je návrhem Ústavy pro Český stát jako konstituční monarchii, je hlavou státu panovník a nikoliv prezident. Návrh v čl. 73 přímo říká, že v čele monarchie stojí „zvolený panovník“. Důležitou otázkou je, kdo bude panovníka volit po ústavním zakotvení monarchie. O tom návrh neříká nic, výslovně však stanovuje, že nástupce panovníka potvrzuje Sněm volbou, a dle toho lze také dovozovat, že prvotní volbu panovníka provádí také Sněm.⁶⁹ Další důležitou otázkou je, kdo bude oním panovníkem, tzn. zda bude pokračovat ve vládě dynastie Habsburků nebo bude zvolena dynastie jiná.⁷⁰ Čl. 74 říká: „Monarchie je dědičná po meči. Po přeslici pouze v případě, není-li mužského potomka.“ Domnívám se však, že toto ustanovení již nelze zpětně vztahovat na Habsburky. Návrh dále stanovuje, že není-li nástupce panovníka volbou Sněmu potvrzen, je pro hledání jiného nástupce upřednostněna stejná dynastie a teprve poté se hledá dynastie jiná. Ujmout se funkce hlavy státu může pouze osoba starší 18 let. V případě nezletilosti a nezpůsobilosti nástupce obstarává funkce panovníka regentská rada, která je zpravidla pětičlenná a skládá se z členů HS.⁷¹

V ohledu ustavování hlavy státu je pro mě jednoznačným vítězem návrh ČSSD s přímou volbou. Přes nedostatky, které s sebou tento způsob ustavování nese se dle mého názoru jedná o způsob nejlepší a nejlegitimnější. Ovšem zároveň se domnívám, že návrh ČSSD je příliš benevolentní při možnosti navrhování kandidátů, pro přímou volbu se mi zdá velmi málo 10

---

⁶⁹ Návrh Koruny české v čl. 73 stanovuje „Český stát je konstituční monarchií, v jejímž čele stojí zvolený panovník. Jeho nástupce je potvrzován volbou Sněmem. ...“

⁷⁰ Na internetových stránkách Koruny české je uveden seznam legitimních následníků, kteří by eventuelně mohli nastoupit na český trůn jsou jimi Dr. Otto Habsbursko-Lotrinský (prvorozený syn císaře Karla I.) a jeho dva synové Karel a Pavel Jiří Habsbursko-Lotrinskí. Na stránkách je ovšem rovněž uvedeno, že „otázka personální ... není prvořadá“, hlavní je „obnovení monarchie jako státotvorné instituce“ (Naši panovníci – Koruna česká [online]. [cit. 2010/2011]. Dostupné na <<http://www.korunaceska.cz/nasiPanovnici.asp>>).

⁷¹ Naopak nemůže-li hlava státu vykonávat své povinnosti, tak ji zastupuje předseda HS.

poslanců a hranice 10 000 občanů není také příliš vysoká – samozřejmě se bez jakýchkoliv zkušeností dá optimální hranice určit jen velmi těžko.

7.2 Postavení, imunita a neslučitelnost funkcí

Funkce prezidenta vzniká u všech návrhů až složením slibu.

Panovník v návrhu Koruny české skládá slib v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Funkce se ujímá korunovací na krále českého korunou sv. Václava v Praze a přijetím holdu v Brně a Opavě. Teprve těmito akty se ujímá funkce hlavy státu v jednotlivých zemích. Funkce panovníka je doživotní.⁷²

Funkční období je u všech návrhů s prezidentem jako hlavou státu 5 let počítaných od složení slibu, tj. vznikem funkce. Návrhy vlády, LSU, ČSSD a LB stanovují, že tatáž osoba nemůže být zvolena prezidentem více než na dvě po sobě jdoucí funkční období. Návrh LB přímo stanovuje, že mezi koncem druhého funkčního období a novým složením slibu musí být proluka nejméně 5 let. Návrh ČSSD a LSU stanovuje, že funkční období prezidenta trvá, dokud nesloží slib nový prezident.⁷³

Zajímavá je také problematika odpovědnosti hlavy státu. Návrh ČSSD, LSU a vládní návrh stanovují neodpovědnost prezidenta, za kontraskignovaná rozhodnutí pak odpovídá vláda nebo její předseda.⁷⁴

Panovník v návrhu Koruny české je ze své funkce odpovědný svému svědomí a Bohu, za jeho úkony související s výkonem funkce odpovídá vláda.⁷⁵

Návrh LB stanovuje odpovědnost prezidenta vůči ČNR, která jej zvolila a může jej tedy také z funkce odvolat 3/5 většinou poslanců.

---

⁷² Není uvedeno výslovně, ale je možno dovodit výkladem – „monarchie je *dědičná* po meči...“.

⁷³ Obdobné ustanovení obsahovala i Ústava Československé republiky (zákon NS č. 121/1920 Sb. z. a n. – § 58 odst. 5), dle které zůstává prezident ve své funkci do zvolení prezidenta nového.

⁷⁴ Až absurdním se může zdát čl. 103 odst. 2 návrhu LSU, ve kterém je za nekontraskignované „projevy a úkony související s výkonem“ funkce prezidenta odpovědná vláda a za kontraskignovaná rozhodnutí odpovídá předseda vlády. Je zcela správné, že za rozhodnutí prezidenta, pokud on sám je ze své funkce neodpovědný, nese odpovědnost orgán, který se na rozhodování podílel (např. kontraskignace). Nesmyslné to je ovšem u projevů a úkonů, které kontraskignaci neodpovídají.

⁷⁵ Z návrhu bohužel nevyplývá, že by bylo třeba k rozhodnutím panovníka spolupodpisu člena vlády, a proto se domnívám, že takto upravená odpovědnost je pouhou proklamací bez relevantních důsledků. Neboť vláda nemá žádné prostředky jak panovníkova rozhodnutí ovlivnit.

Ze všech návrhů vyplývá, že hlavu státu nelze zadržet, trestně stíhat a nelze ji stíhat ani pro přestupek nebo jiný správní delikt. U návrhů Koruny české a LB lze předchozí poznatek vyvodit pouze výkladem a contrario z ustanovení, že „hlavu státu lze stíhat jen pro vlastizradu“.

V návrhu Koruny české podává žalobu HS, v návrhu LB ČNR a v obou případech o ní rozhoduje ÚS. Ostatní návrhy také obsahují obdobný ústavní delikt. Podle vládního návrhu může PS podat na prezidenta žalobu k ÚS pro velezradu a jediným trestem může být ztráta prezidentského úřadu a způsobilost jej znovu nabýt. V návrhu LSU podává žalobu pro vlastizradu Senát a jednání probíhá před ÚS. V návrhu ČSSD může NS podat ústavní žalobu k ÚS, aby vyslovil, že prezident „pro závažné porušení zákona ztrácí funkci a způsobilost ji znovu nabýt“. Podle vládního návrhu a návrhu LSU je stíhání pro trestné činy spáchané v době výkonu funkce navždy vyloučeno.

Všechny návrhy shodně stanovují neslučitelnost s jakoukoliv funkcí v oblasti moci zákonodárné, výkonné a soudní (+ státního zastupitelství nebo prokuratury). Návrh LSU stanovuje, že „výkon takové činnosti se končí či přerušuje dnem složení slibu.“ Návrh ČSSD přistupuje k vzniku neslučitelnosti funkcí obdobně, stane-li se prezidentem poslanec nebo člen vlády, jeho mandát zaniká složením prezidentského slibu. Návrh LSU stanovuje neslučitelnosti ještě s výkonem povolání ve veřejné správě a návrh LB se členstvím v ozbrojených silách a sborech a s členstvím v NKÚ.

S neslučitelností si nejvíce „vyhrál“ opět návrh ČSSD, tento návrh stanovuje nejobecnější neslučitelnost, kdy prezident nemůže zastávat jiné veřejné funkce. Zároveň nemůže být členem statutárních a dozorčích orgánů obchodních společností a družstev. Prezident rovněž nemůže vykonávat jiné zaměstnání a povolání s výjimkou vědecké, literární a umělecké činnosti.

8 Moc výkonná

Návrhy svěřují moc výkonnou vládě. Podle vládního návrhu a návrhu LSU je vláda odpovědná PS, podle návrhu ČSSD je odpovědná NS, podle návrhu LB je odpovědná ČNR a návrh Koruny české se k odpovědnosti nevyjadřuje.

8.1 Ustavování a odvolávání

Podle návrhu Koruny české jmenuje a odvolává předsedu vlády panovník, vláda musí poté předstoupit před Sněm a požádat o vyslovení důvěry. Návrh neobsahuje žádné speciální ustanovení k vyslovení důvěry, a proto se použije obecné ustanovení o přijímání usnesení, tzn. nadpoloviční většina všech členů Sněmu.

Dle vládního návrhu jmenuje prezident předsedu vlády a na jeho návrh jmenuje a odvolává ostatní členy vlády. Poté musí vláda požádat PS o vyslovení důvěry. Nevysloví-li PS vládě důvěru, prezident jmenuje dalšího předsedu vlády. Neuspěje-li ani tato vláda, jmenuje prezident předsedu na návrh předsedy PS. Vláda může kdykoliv předložit žádost o vyslovení důvěry. PS může vládě vyslovit nedůvěru nadpoloviční většinou všech poslanců.

V návrhu LB je vláda po jmenování prezidentem povinna na nejbližší schůzi ČNR požádat o vyslovení důvěry. ČNR může vyslovit vládě jako celku nebo i jednotlivému členovi nedůvěru. Vláda může kdykoliv požádat o vyslovení důvěry. Vysloví-li ČNR vládě nedůvěru nebo odepře-li jí vyslovit důvěru, prezident ji odvolá. Vláda podá demisi vždy po ustavující schůzi nově zvolené ČNR. Demisi podává vláda do rukou prezidenta, který ji pověří vykonáváním funkcí až do jmenování nové vlády. Podá-li demisi předseda vlády platí, že demisi podala celá vláda.

Podle návrhu LSU jmenuje předsedu vlády prezident a odvolává jej na návrh předsedy PS⁷⁶. „Předsedou vlády musí být jmenován představitel politické strany, hnutí či koalice, která ve volbách“ do PS získala nejvíce hlasů.⁷⁷ Na návrh předsedy poté prezident jmenuje ostatní členy

---

⁷⁶ Tato zvláštní pravomoc předsedy PS je zakotvena v čl. 107 odst. 2 a z dalšího kontextu návrhu vyplývá její určitá nesmyslnost, neboť návrh vládě stanovuje povinnost podat demisi vždy, když tak ústava stanoví (např. nevyslovení důvěry, vyslovení nedůvěry) a nepodá-li v takovém případě vláda demisi sama, odvolá ji prezident.

⁷⁷ Viz čl. 107 odst. 3 návrhu LSU.

Dle mého názoru je velmi nešťastné normativně vyjadřovat velmi složitý proces ustavování vlády tím, že by přímo Ústava stanovovala koho má prezident jmenovat předsedou vlády. Toto je prostor, ve kterém má prezident prokazovat své státnické a diplomatické schopnosti a teprve z dialogu s představiteli stran v PS by měl vzejít předseda vlády.

vlády. Vláda je povinna po svém jmenování předstoupit před PS, předložit jí svůj program a požádat o vyslovení důvěry. Nebyla-li vládě vyslovena důvěra, může přepracovat svůj program a předstoupit s žádostí o důvěru ještě jednou. Nebyla-li jí vyslovena důvěra ani tentokrát, musí podat demisi. Nezíská-li nově jmenovaná vláda důvěru, prezident jmenuje nového předsedu. Pokud ani takto vláda nezíská důvěru, jmenuje prezident předsedu vlády na návrh předsedy PS. PS může vyslovit vládě nedůvěru. Počet a rozdělení ministerstev stanoví zákon, důraz má být kladen na efektivitu a úspěšnost.

V návrhu ČSSD jmenuje prezident, po poradě s představiteli politických stran zastoupených v NS, předsedu vlády a na jeho návrh jmenuje a odvolává další členy vlády. Po jmenování je předseda vlády povinen požádat NS o vyslovení důvěry vládě. Nezíská-li vláda důvěru opakuje se tento postup znovu. Po třetím neúspěšném pokusu může prezident NS rozpustit. Nerozpustí-li jej, může jmenovat a odvolávat vládu po dobu šesti měsíců bez vyslovování důvěry. Vysloví-li přesto NS této vládě nedůvěru, může ho prezident rozpustit. Nepodaří-li se do výše uvedených 6 měsíců jmenovat vládu, která by získala důvěru, prezident NS rozpustí. NS může vládě vyslovit nedůvěru, učiní-li tak, prezident vládu odvolá.

Předseda vlády je povinen požádat o vyslovení důvěry NS i v případě, že byla nově jmenována více než polovina členů vlády.⁷⁸

Vláda může kdykoliv požádat NS o vyslovení důvěry. Demisi podává vláda vždy po ustavující schůzi nově zvoleného NS. Prezident může odvolanou vládu pověřit prozatímním výkonem funkcí do jmenování nové vlády.

8.2 Postavení a imunita členů vlády

Návrhy se postavením členů vlády příliš nezabývají, jediný návrh ČSSD pojímá problematiku poněkud uceleněji. Návrh ČSSD stanovuje neslučitelnost s jinými veřejnými funkcemi (výjimka – může být poslancem). Zároveň nemůže být členem statutárních a dozorcích orgánů obchodních společností a družstev. Člen vlády rovněž nemůže vykonávat jiné zaměstnání a povolání s

---

K tomuto konkrétnímu ustanovení je třeba říci, že počet odevzdaných hlasů ve volbách není pro vyslovování důvěry vlády relevantní. Oním podstatným prvkem je počet mandátů v PS (jistá přímá úměra mezi počtem odevzdaných hlasů a počtem mandátů samozřejmě je, ale velmi záleží na konkrétním nastavení volebního systému).

⁷⁸ Návrh přesně nevymezuje, zda musí být jednotliví členové nově jmenováni najednou nebo stačí i postupně např. v průběhu dvou let. Avšak výkladem dospějeme k tomu, že se příslušné ustanovení snaží zabránit situaci, aby více jak polovina členů vlády, vládla bez důvěry NS. Proto musíme dospět k závěru, že je nepodstatné, jestli dojde k nahrazování členů vlády postupně či jednorázově.

výjimkou vědecké, literární a umělecké činnosti. Zákon stanoví neslučitelnost výkonu funkce člena vlády s obchodní činností ve vztahu ke státu. Poruší-li člen vlády při výkonu své funkce úmyslně nebo z hrubé nedbalosti zákon je trestně odpovědný. Žalobu podává NS a řízení povede NSoud, odvolání je možné k ÚS.

Dle návrhu vlády nesmí člen vlády vykonávat činnosti jejichž povaha odporuje výkonu funkce.

Návrh LB stanovuje neslučitelnost s funkcí poslance, voleného člena NKÚ a soudce.

Návrh LSU stanovuje, že žádný člen vlády nesmí být členem představenstva, dozorčí rady ani zástupcem a. s. a s. r. o ., pokud se zabývají výdělečnou činností. Byl-li člen vlády zvolen za člena NS nebo byl-li člen NS jmenován členem vlády, pozastavuje se po dobu výkonu vládní funkce jeho poslanecký mandát.

Návrh Koruny české upravuje pouze ztrátu mandátu poslance, stane-li se členem vlády, mandátu opět nabývá poté, co přestane být členem vlády.

9 Moc soudní

Všechny návrhy shodně stanovují nezávislost moci soudní a s tím související vázanost soudců pouze zákony (je třeba vykládat širěji – ústavní zákony, zákony, ratifikované mezinárodní smlouvy).

9.1 Ústavní soud

Všechny návrhy v souladu se státoprávní naukou upravují Ústavní soud jako soudní orgán ochrany ústavnosti. Všechny návrhy stanovují koncentrované a specializované ústavní soudnictví s konkrétní i abstraktní kontrolou ústavnosti. Mezi kompetence ÚS patří především kontrola souladnosti zákonů a jiných právních předpisů s ústavními zákony a mezinárodními smlouvami, rozhodování některých kompetenčních sporů, rozhodování o ústavních stížnostech a výklad ústavních zákonů. Více viz příloha XIV.

9.1.1 Základní pojetí a ustavování ÚS

Všechny návrhy shodně stanovují základní podmínky pro výkon funkce soudce ÚS, kterou může vykonávat bezúhonný občan ČR (resp. Českého státu), který má vysokoškolské právnické vzdělání a byl nejméně 10 let činný v právnickém povolání. Při stanovování věkové hranice se návrhy rozcházejí, jedna skupina stanovuje, že kandidátovi musí být nejméně 35 let (návrhy ČSSD, LB a Koruny české) a druhá skupina 40 let (návrh LSU a vlády).

V návrhu ČSSD se ÚS skládá z 12 soudců jmenovaných prezidentem republiky na dobu 12 let s tím, že každé 4 roky je jmenována 1/3 soudců. Soudce jmenuje prezident z osob navržených NS, vládou a Soudcovskou radou.

Podle vládního návrhu se ÚS skládá z 12 soudců jmenovaných na dobu 10 let. Prezident jmenuje 6 soudců a zbylých 6 soudců jmenuje Senát.

Návrh LB konstituuje ÚS, který se skládá z 11 soudců jmenovaných prezidentem republiky na období 7 let. Prezident jmenuje soudce ÚS z 22 kandidátů navržených ČNR.

Dle návrhu LSU se ÚS skládá z 12 soudců jmenovaných prezidentem republiky na dobu 7 let. Prezident jmenuje soudce ÚS z 24 kandidátů navržených Senátem.

V návrhu Koruny české⁷⁹ se ÚS skládá z 12 soudců jmenovaných hlavou státu na dobu 12 let. Problematickou je ovšem otázka, kdo navrhuje hlavě státu kandidáty⁸⁰. Z formulace této pasáže návrhu není příliš jasný postup a umožňuje několik výkladů. Osobně pokládám za nejčistší, gramaticky a logicky správný výklad, že vláda navrhuje hlavě státu kandidáty, tyto návrhy přijímá HS v hlasování a takto navržené a „schválené“ kandidáty jmenuje hlava státu do funkce.

9.1.2 Zánik funkce soudce ÚS

V návrzích ČSSD a Koruny české může prezident (hlava státu) soudce ÚS odvolat na základě kárného řízení, rozsudku v trestní věci (ČSSD vyžaduje úmyslný trestný čin) a také nezúčastňuje-li se soudce jednání ÚS. V návrhu LSU může prezident odvolat soudce ÚS navrhne-li mu to Senát. Důvody pro podání návrhu jsou stejné jako výše uvedené v návrzích ČSSD a Koruny české.

9.1.3 Imunita soudců ÚS

Návrhy LSU, ČSSD, LB i Koruny české shodně stanovují, že soudce ÚS nelze trestně stíhat ani jej vzít do vazby bez souhlasu ÚS, odepře-li ÚS tento souhlas je stíhání navždy vyloučeno. Byl-li soudce ÚS přistižen nebo zadržen při trestném činu, je příslušný orgán povinen to ihned oznámit ÚS, nedá-li ÚS k zadržení souhlas musí být soudce ihned propuštěn.

Podle návrhů ČSSD a LSU nelze soudce ÚS stíhat pro přestupek nebo obdobné protiprávní jednání. Návrh Koruny české svěřuje stanovení podrobností v této otázce zákonu.

Návrhy ČSSD a Koruny české svěřují úpravu kárné odpovědnosti zákonu.

9.1.4 Neslučitelnost funkce soudce ÚS

Návrhy LB, LSU, ČSSD a Koruny české shodně upravují neslučitelnost s členstvím v zákonodárném sboru a vládě. Návrhy LB, ČSSD a Koruny české stanovují dále neslučitelnost

---

⁷⁹ Vzhledem k tomu, že v Archivu PS PČR chybí jedna strana návrhu Koruny české, musela být tato chybějící strana získána z archivu politické strany Koruna česká. Bohužel zde byla nalezena pouze „přípravná“ verze, která již problematiku chybějící strany upravuje a nejsou patrné žádné známky úmyslu tuto pasáž nějakým způsobem měnit či doplňovat. Nelze ovšem v žádném případě tvrdit, že ve stejném znění byl návrh ČNR opravdu zaslán.

Chybějící strana pojednává o kompetencích ÚS, jeho ustavování a složení.

⁸⁰ Čl. 101 Koruny české: „Ústavní soud se skládá z dvanácti soudců. Soudce jmenuje hlava státu na dobu 12 let. Návrh mu podává vláda. Soudcem se může stát bezúhonný občan, který dosáhl věku 35 let, má řádné vysokoškolské právnické vzdělání a je neméně 10 let činný v právnickém povolání. Návrhy na jmenování soudcem Ústavního soudu přijímá Horní sněmovna hlasováním.“

s funkcemi v politických stranách či hnutích a návrhy ČSSD a LSU dodávají ještě neslučitelnost s jinou hospodářskou nebo výdělečnou činností kromě činnosti vědecké, pedagogické, literární a umělecké.

K funkcím, které by nemusely pod předchozí výčet spadat, návrh ČSSD stanovuje ještě generální neslučitelnost s jakoukoliv jinou veřejnou funkcí. Návrh LSU doplňuje konkrétně ještě neslučitelnost s výkonem dalších funkcí v moci soudní a veřejné správě.

Vládní návrh k postavení soudců neříká nic.

9.2 Soudcovská rada

Jediný návrh, který upravuje výslovně soudcovskou radu je návrh ČSSD, kterou volí ze svých řad soudci obecných soudů. Rada má 24 členů a disponuje např. těmito pravomocemi v oblasti moci soudní: dává souhlas ke jmenování soudců, předkládá návrhy na jmenování soudců ÚS, vyjadřuje se k rozhodnutím prezidenta o vyhlášení amnestie...

Existenci tohoto nezávislého soudcovského orgánu, který se významně podílí na ustavování a činnosti moci soudní, považuji za výborný nápad. Jedná se sice o otázku, která vyžaduje důsledné prodiskutování a vědecké probádání, nicméně považuji tento institut za velmi perspektivní. Negativem soudcovské rady je možné „politizování“ soudní moci, které by bylo spojeno s volbou členů soudcovské rady

Závěr

Je třeba říci, že přípravě a tvorbě Ústavy ČR nebyla jistě věnována taková pozornost jakou by si tento významný okamžik v novodobých ústavních dějinách samostatného státu jistě zasloužil. Tato výtka směřuje především k tehdejší vládě, která měla největší nejen finanční, ale i personální možnosti vytvořit promyšlený a kvalitní ústavní text. Přesto můžeme konstatovat, že tvorba Ústavy se stala celospolečenskou událostí – mnoho jednotlivých občanů, státních institucí a politických uskupeních podávalo ČNR nejrůznější dílčí podněty. Tato skutečnost dokazuje chuť široké veřejnosti participovat na tomto významném kroku. Domnívám se, že tehdejší aktivita vyplývala z porevoluční euforie a nadšení občanskou společností.

V postoji vládní koalice je možné také spatřovat jistou ješitnost a pýchu. Lze chápat, že k legislativnímu procesu nebyly připuštěny všechny návrhy, ale vláda se jimi mohla inspirovat, protože se domnívám, že opravdu bylo čím a i při sebemenší snaze by se vládní návrh dal jistě vylepšit. Možnost inspirace shledávám především ve vztahu k zakotvení LZPS přímo do textu ústavy, zakotvením podrobnější úpravy referenda, klouzavého mandátu, přímé volby prezidenta, soudcovské rady, vyslovování nedůvěry jednotlivým členům vlády. Vládní návrh by se také mohl inspirovat úpravou vztahů mezinárodního a vnitrostátního práva (např. přenos pravomocí na mezinárodní organizace, stanovení přednosti mezinárodních smluv před zákonem).

Výsledný text Ústavy ČR přijatý 16. 12. 1992 tak lze označit pouze za dobrý. Je ovšem třeba uznat, že politický kompromis je velmi složitý a cílem vlády nebylo vytvořit dokonalý návrh, ale vytvořit návrh, který projde bezproblémově legislativním procesem a bude přijat před 31. 12. 1992.

Mým základním předpokladem byla značná rozdílnost mezi návrhy Ústavy v úpravě jednotlivých institutů a institucí, což se jednoznačně potvrdilo. Velké odlišnosti lze pozorovat jak v jednotlivostech např. požadovaný věk pro výkon funkce, délka funkčního období, stanovení imunity, neslučitelnosti funkcí, tak i v zásadních koncepčních otázkách např. volební a jmenovací princip, dvoukomorový či jednokomorový zákonodárny sbor. Z hlediska kvality srovnávaných návrhů je třeba říci, že mají v podstatě obdobnou úroveň až na návrh Koruny české, který není tak propracovaný a trpí dle mého názoru závažnějšími nedostatky (mnohoznačná, nejasná a složitě interpretovatelná ustanovení...). Tyto nedostatky lze částečně omluvit složitým postavením tohoto návrhu jako jediného návrhu zakotvující český stát jako monarchii a také tím,

že Koruna česká jako jediná neměla k dispozici pomocný aparát ČNR a nedisponovala takovými finančními prostředky jako ostatní. Přesto je třeba i snahu tohoto uskupení ocenit.

Předpoklad nejvyšší kvality vládního návrhu se ukázal býti milným. Domníval jsem se také, že vládní návrh, ve své původní podobě, bude téměř odpovídat přijatému znění Ústavy. Musím říci, že opravdu zásadní roli sehrála společná zpráva výborů ČNR, která uvedla návrh téměř do podoby v jaké byl přijat. I když je třeba přiznat, že se najdou i zásahy, které konečnému znění neprospěly (např. rozšíření imunity členů Parlamentu, vypuštění odstavce o jiných než lidskoprávních mezinárodních smlouvách).

Potvrdila se i návaznost na historické ústavní dokumenty. Výraznou inspirací byla samozřejmě Ústava Československé republiky z roku 1920, která je považována za velmi zdařilou a jako jediná na našem území měla demokratickou tradici. Např. předsednické sbory působily na našem území kontinuálně již od roku 1920. Dokonce se objevily i snahy do vládního návrhu, který úpravu předsednických sborů neupravoval, tento institut doplnit.

Návrhy preferují dvoukomorové zákonodárné sbory což jako zastánce tohoto způsobu organizace zákonodárné moci oceňuji. Jednokomorové zákonodárné sbory pak zakotvují ve svých návrzích levicově orientované strany. Velice mě zaujal institut předsednických sborů, který mi dosud nebyl znám a považuji jej za velmi zajímavý právě zvláště u jednokomorových zákonodárných sborů. Zaujaly mne natolik, že se jimi hodlám do budoucna zabývat a to zvláště v kontextu zahraniční konstitucionalistiky.

V úvahách de lege ferenda je třeba říci, že současná Ústava ČR již vykonala svou službu a přestože se mnou mnozí teoretikové nebudou souhlasit, je dle mého názoru třeba přijmout Ústavu novou. Plně rozumím argumentům, že ústava je určitým znakem stability a její trvání by se mělo počítat v řádech desítek ne-li stovek let, ale já osobně chápu roli Ústavy ČR z roku 1992 jako dovršení přechodu od nedemokratického státního režimu k demokratickému. Měla zakotvit v české společnosti určité principy a určitou úroveň vnímání společnosti z pohledu práva a tuto svou roli v mých očích již naplnila.

Úkolem nové Ústavy bude především zúročit zkušenosti a poznatky Ústavy staré, neboť v mnohém jsme se již poučili a udělali krok kupředu. Tato ponaučení a další výdobytky vědy o ústavním právu, jsou již nad rámec současné Ústavy a jejich vyjádření vyžaduje vytvoření nového textu, který bude uceleně a koncepčně tyto nápady spojovat.

Nová ústava by jednoznačně měla navazovat na současnou ústavu a spíše ji rozšiřovat, zpřesňovat a zesouladňovat např. s nálezy ÚS. Zejména znovuzavedení institutu mezinárodních smluv o lidských právech a jejich začlenění do ústavního pořádku (část VII. nálezu sp.zn. Pl.ÚS 36/01 [alternativní citace: 403/2002 Sb., N 80/26 SbNU 317]).

Do nové ústavy je třeba z hlediska celkové koncepce zařadit LZPS (a zvážit její revizi), zakotvit celostátní referendum jako jeden z prvků přímé demokracie, rozpracovat ústavní zakotvení dalších institucí (především ustavování a pravomoci). V případě ombudsmana jeho zakotvení s vymezením ustavování a základních pravomocí, u NKÚ rozšířit pravomoci o kontrolu zákonnosti hospodaření ÚSC.

Za zvážení a vážnou diskuzi by stálo i zakotvení soudcovské rady, i když neskrývá jisté, dle mého názoru oprávněné, obavy. Stejně jako každý jiný institut skýtá určité výhody, ale i nevýhody. Za jednoznačný klad a přínos soudcovské rady můžeme označit prohloubení nezávislosti moci soudní na ostatních mocích. Zejména při obsazování Ústavního soudu a jmenování předsedy Nejvyššího soudu dochází ke značnému zásahu moci výkonné a zákonodárné do moci soudní a jejímu politizování. Soudcovská rada může být velkým přínosem, ovšem osobně se obávám přílišné politizace justice, kterou by jistě ustavování tohoto orgánu zapříčinilo.

Ve vztahu zákonodárné a výkonné moci je třeba zakotvit konstruktivní vyslovení nedůvěry vládě, která by měla zajistit větší stabilitu vlády a také zvýšit odpovědnost PS při vyslovování důvěry vládě. Bohužel úpravu konstruktivního vyslovení nedůvěry, překvapivě neobsahoval žádný ze zkoumaných návrhů. Dalším podstatným bodem je zavedení klouzavého mandátu a propracování neslučitelnosti funkcí (především ve vztahu k podnikatelské činnosti; a ve vztahu moci zákonodárné a výkonné k funkcím v územní samosprávě – zejména s funkcí starosty, primátora, hejtmana a další uvolněné funkce).

Za další výraznou změnu oproti současnému stavu považuji přímou volbu prezidenta. A není možné zapomenout i na celostátní referendum, které bude přímo zakotveno, nikoliv jako dnešní pouze jednorázově naplněné blanketní ustanovení.

Osobně se přimlouvám i za pojem „ústavní pořádek“, který je považován za „černou ovci“ současné Ústavy. Tento pojem je pro naši současnou Ústavu pojmem klíčovým a za těch téměř

20 let její účinnosti již neodmyslitelně patří k českému ústavnímu právu. Rovněž se domnívám, že pojem ústavní pořádek dokáže, na rozdíl od pojmu ústavní řád, lépe absorbovat např. právě mezinárodní smlouvy o lidských právech či ústavní principy.

Prameny a literatura

Prameny

Jednotlivé návrhy Ústavy ČR (vládní, LB, LSU, Koruny české, ČSSD) byly získány v Archivu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v oddílu ČNR – VII, inventární číslo 280, evidenční čísla:

- 23 – Návrhy poslaneckých klubů na Ústavu ČR (obsahuje mj. návrhy ČSSD, LSU a LB)
- 24 – Návrhy Ústavy ČR, podkladové materiály k přípravě
- 26 – Podněty k tvorbě Ústavy ČR z ústředních úřadů, institucí, organizací a jejich vedoucích činitelů nebo politicky a společensko-kulturně angažovaných jednotlivců (obsahuje mj. návrh Koruny české).

Návrh Koruny české byl také získán z archivu Koruny české (monarchistické strany Čech, Moravy a Slezska).

Monografie

FILIP, Jan. *Ústavní právo České republiky 1. Základní pojmy a instituty, ústavní základy ČR*. 4. opravené a doplněné vydání. Brno : Masarykova univerzita; Doplněk, 2003. 556 s.

FILIP, Jan. *Ústavní právo České republiky 2*. 1. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 1994. 293 s.

GRONSKÝ, Ján. *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa IV (1989–1992)*. Praha : Karolinum, 2007. 652 s.

KLÍMA, Karel a kol. *Státověda*. 1. vydání. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 415 s.

KLÍMA, Karel. *Teorie veřejné moci (vládnutí)*. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha : Aspi, 2006. 424 s.

KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozšířené vydání. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 768 s.

KYSELA, Jan. *Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnání dvoukomorových parlamentů*. 1. vydání. Praha : Eurolex Bohemia, 2004. 630 s.

PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda. II. díl, Ústavní právo České republiky. Část 1.* 2. podstatně rozšířené a doplněné vydání. Praha : Linde Praha, 2008. 797 s.

PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda. Díl 1, Obecná státověda.* 1. vydání. Praha : Linde, 1998. 369 s.

PRAŽÁK, Jiří. *Rakouské právo ústavní. Část třetí: Ústava říšská.* 2. doplněné vydání. Praha : Nákladem Jednoty právnické, 1902. 478 s.

RYCHLÍK, Jan. *Rozpad Československa : Česko-slovenské vztahy 1989-1992.* Bratislava : Academic Electronic Press, 2002. 457 s.

SARTORI, Giovanni. *Srovnávací ústavní inženýrství : zkoumání struktur, podnětů a výsledků.* 1. vydání. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2001. 238 s.

STEIN, Eric. *Česko Slovensko : konflikt, roztržka, rozpad.* 1. vydání. Praha : Academia, 2000. 371 s.

Příspěvky ve sbornících

CIBULKA, Ľubor. Ústava SR – vznik a vývoj. In: KLÍMA, Karel; JIRÁSEK, Jiří (eds). *Pocta Jánmu Gronsému.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 332-344.

FILIP, Jan. Deset let Ústavy ČR: východiska, stav, perspektivy. In: KYSELA, Jan (ed). *Deset let ústavy České republiky : východisky, stav, perspektivy.* Praha : Eurolex Bohemia, 2003, s. 25-53.

FILIP, Jan. Ústava ČR po pěti letech – základní východiska. In: ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed). *Ústava České republiky po pěti letech (Sborník z konference).* Brno : Masarykova univerzita, 1998, s. 9-37.

HOLLÄNDER, Pavel. Interpretace ústavního práva: metodologický hlavolam?. In: NOVOTNÝ, Oto. *Pocta Doc. JUDr. Vladimíru Mikule k 65. narozeninám.* Praha : ASPI Publishing, 2002, s. 47-90.

JIČÍNSKÝ, Zdeněk; MIKULE, Vladimír. *Návrh Ústavy ČR, který podali poslanci ČSSD 19. 11. 1992.* In: SOUKUP, Ladislav (ed). *Právněhistorické studie 37.* Praha : Karolinum, 2005, s. 225-272.

JIRÁSEK, Jiří. Okolnosti vypracování přijetí Ústavy České republiky. In: ŠÍNOVÁ, Renáta (ed). *Olomoucké právnické dny 2008.* Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta ; Iuridicum Olomucense, 2008, s. 47-54.

JIRÁSKOVÁ, Věra. Konstitucionalismus ve střední Evropě: výzvy a hledání odpovědí na ně. In: MIKULE, Vladimír; SUCHÁNEK, Radovan. *Pocta Zdeňku Jičínskému k 80. narozeninám*. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 13-21.

JIRÁSKOVÁ, Věra. Ústava České republiky: ústavní text a realita. In: ŠÍNOVÁ, Renáta (ed). *Olomoucké právnícké dny 2008*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta ; Iuridicum Olomucense, 2008, s. 181-190.

KLÍMA, Karel. Ústava ČR v komparativním pohledu moderní ústavy. In: KYSELA, Jan (ed). *Deset let ústavy České republiky : východisky, stav, perspektivy*. Praha : Eurolex Bohemia, 2003, s. 89-97.

KLÍMA, Karel. Vývoj československé ústavy – osnova studie. In: KLÍMA, Karel; JIRÁSEK, Jiří (eds). *Pocta Jánů Gronskeému*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 25-50.

KLÍMA, Karel. Ústavní hodnoty a český právní řád. In: ŠÍNOVÁ, Renáta (ed). *Olomoucké právnícké dny 2008*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta ; Iuridicum Olomucense, 2008, s. 113-117.

KŘEČEK, Stanislav. Meze ústavnosti nebo Ústavního soudu?. In: MIKULE, Vladimír; SUCHÁNEK, Radovan. *Pocta Zdeňku Jičínskému k 80. narozeninám*. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 40-44.

KUBÁT, Michal. Přímá volba prezidenta v České republice?. In: KYSELA, Jan (ed). *Deset let ústavy České republiky : východisky, stav, perspektivy*. Praha : Eurolex Bohemia, 2003, s. 299-314.

KÜHN, Zdeněk. K některým otázkám vyvolaným nálezem Ústavního soudu v kauze poplatků ve zdravotnictví. In: MIKULE, Vladimír; SUCHÁNEK, Radovan (eds). *Pocta Zdeňku Jičínskému k 80. narozeninám*. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 45-57.

KYSELA, Jan. Ústavní principy, ústavní konvence a ústavní inženýrství. In: KLÍMA, Karel; JIRÁSEK, Jiří (eds). *Pocta Jánů Gronskeému*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 121-136.

MIKULE, Vladimír; SLÁDEČEK, Vladimír. Listina základních práv a svobod a její osudy. In: GERLOCH, Aleš (ed). *Teoretické problémy práva na prahu 21. století. Pocta k 75. narozeninám prof. JUDr. Jiřího Boguszaka, DrSc.* Praha : Karolinum, 2002, s. 115-134.

MOTEJL, Otakar. Možnost začlenění institutu veřejného ochránce práv do Ústavy České republiky. In: KYSELA, Jan (ed). *Deset let ústavy České republiky : východisky, stav, perspektivy*. Praha : Eurolex Bohemia, 2003, s. 345-346.

PAVLÍČEK, Václav. Teoretická koncepce Ústavy ČR (Několik úvah k 10. výročí jejího přijetí). In: KYSELA, Jan (ed). *Deset let ústavy České republiky : východisky, stav, perspektivy*. Praha : Eurolex Bohemia, 2003, s. 78-88.

SVÁK, Ján. Potrebuje začínajúci štát rozsiahly alebo stručný text ústavy?. In: ŠÍNOVÁ, Renáta (ed). *Olomoucké právnické dny 2008*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta ; Iuridicum Olomucense, 2008, s. 63-71.

VÝBORNÝ, Miloslav. K okolnostem vzniku Ústavy ČR z parlamentní perspektivy. In: KYSELA, Jan (ed). *Deset let ústavy České republiky : východisky, stav, perspektivy*. Praha : Eurolex Bohemia, 2003. s. 60-65

WINTR, Jan. Patnáct let české parlamentní kultury. In: ŠÍNOVÁ, Renáta (ed). *Olomoucké právnické dny 2008*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta ; Iuridicum Olomucense, 2008, s. 129-136.

Články v odborných časopisech

BLAHOŽ, Josef. Ústavněprávní komparatistika: obecné otázky. *Právník*, 1994, roč. 133, č. 6, s. 477-486

GERLOCH, Aleš. Je soudce vázán Listinou?. *Právník*, 1993, roč. 132, č. 6, s. 526-528.

HŘEBEJKA, Jiří. Ústavní pořádek České republiky. *Právník*, 1993, roč. 132, č. 5, s. 441-442.

KNAPP, Viktor. Zákonodárná moc ústavního soudu. *Právník*, 1993, roč. 132, č. 2, s. 101-110.

MIKULE, Vladimír. Zrušení Československé federace z hlediska ústavního práva. *Právník*, 1993, roč. 132, č. 9, s. 785-794.

PAVLÍČEK, Václav. K státoprávnímu uspořádání. *Právník*, 1992, roč. 131, č. 10, s. 911-914.

Internetové zdroje

Parlament České republiky – Poslanecká sněmovna [online]. [cit. 2010/2011]. Dostupné na <<http://www.psp.cz>>.

Senát PČR [online]. [cit. 2010/2011]. Dostupné na <<http://www.senat.cz>>.

Vláda ČR [online]. [cit. 2010/2011]. Dostupné na <<http://www.vlada.cz>>.

Veřejný ochránce práv – ombudsman [online]. [cit. 2010/2011]. Dostupné na <<http://www.ochrance.cz>>.

Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 2010/2011]. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz>>.

Portál veřejné správy České republiky [online]. [cit. 2010/2011]. Dostupné na <<http://portal.gov.cz>>.

VOLBY.CZ [online]. [cit. 2010/2011]. Dostupné na <<http://www.volby.cz>>.

Právní předpisy

- ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD, součást ústavního pořádku České republiky, vyhlášena pod č. 2/1993 Sb.
- ústavní zákon FS č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁVA A SVOBOD jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky
- sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 181/1999 Sb., o přijetí Evropské charty místní samosprávy (ve znění sdělení č. 369/1999 Sb.)
- zákon ČNR č. 35/1989 Sb., o jednacím řádu České národní rady

Shrnutí (Summary)

Tato bakalářská práce podává stručné srovnání pěti ucelených návrhů Ústavy ČR, které byly doručeny České národní radě v roce 1992. Rok 1992 byl zlomovým rokem, kdy bylo rozhodováno o osudu České a Slovenské Federativní republiky.

V práci probíhá nejprve srovnávání pojetí návrhů v obecné rovině a poté srovnání konkrétních ústavních institucí a ústavních procesů. Podrobně se práce zabývá institucionálním pojetím moci zákonodárné, moci výkonné a moci soudní, neopomíjí také vzájemné vztahy těchto mocí. Ze srovnávání procesních aspektů návrhů je třeba zmínit především legislativní proces a poté procesy ustavování jednotlivých institucí.

This bachelor thesis gives a brief comparison of the five comprehensive proposals for the Constitution of the Czech Republic, which were received by the Czech National Council in 1992. The year 1992 was a turning point year, when it was decided the fate of the Czech and Slovak Federal Republic.

At the first there is comparison of general plane of proposals. Then thesis compares the specific constitutional institutions and constitutional processes. In detail the bachelor thesis deals with the institutional conception of the legislative, executive and judiciary, as well as reciprocal relationships of these powers. Comparison of the procedural aspects contain primarily from legislative process and the processes of alignment of the particular institutions.

Klíčová slova (Key words)

České ústavní právo, ústavní právo, ústavní vývoj, ústavní dějiny (dějiny Ústavy), návrhy Ústavy, základní zákon, moc zákonodárná, moc výkonná, moc soudní, lidská práva, srovnávání návrhů.

Czech constitutional law, constitutional law, constitutional evolution, constitutional history (history of Constitution), the proposals of constitution, the Basic Law, legislative power, executive power, judicial power, human rights, comparison of proposals.

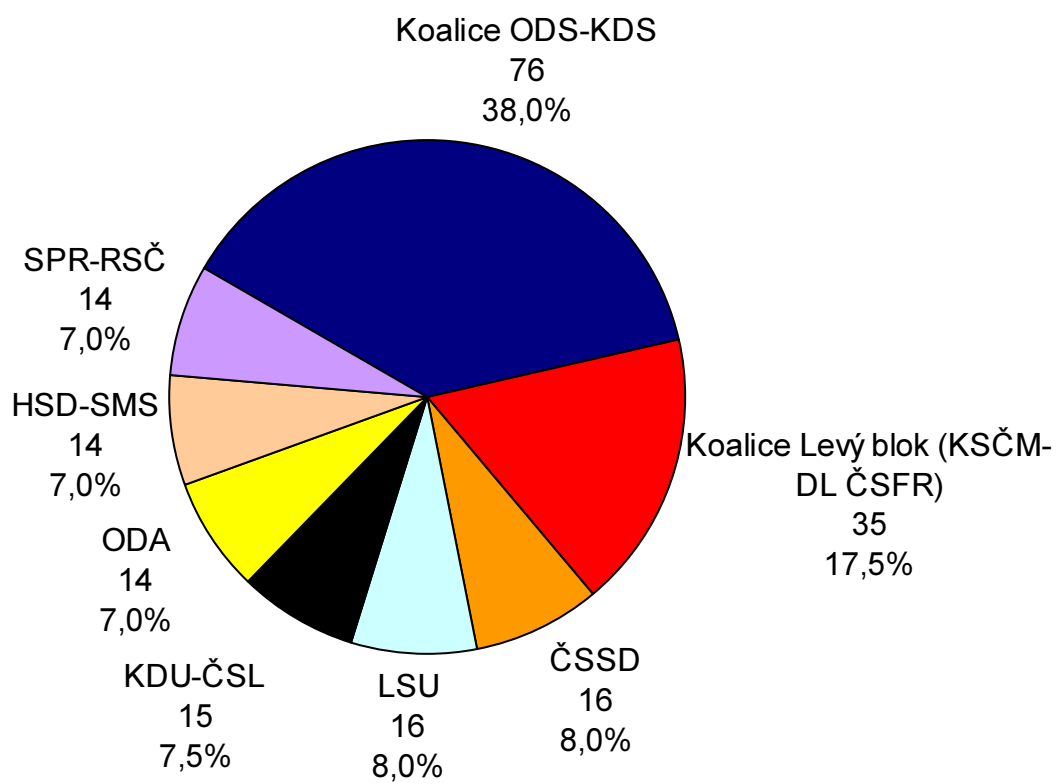
Přílohy

I. Tabulka a graf – Rozložení politických sil v ČNR po volbách v roce 1992

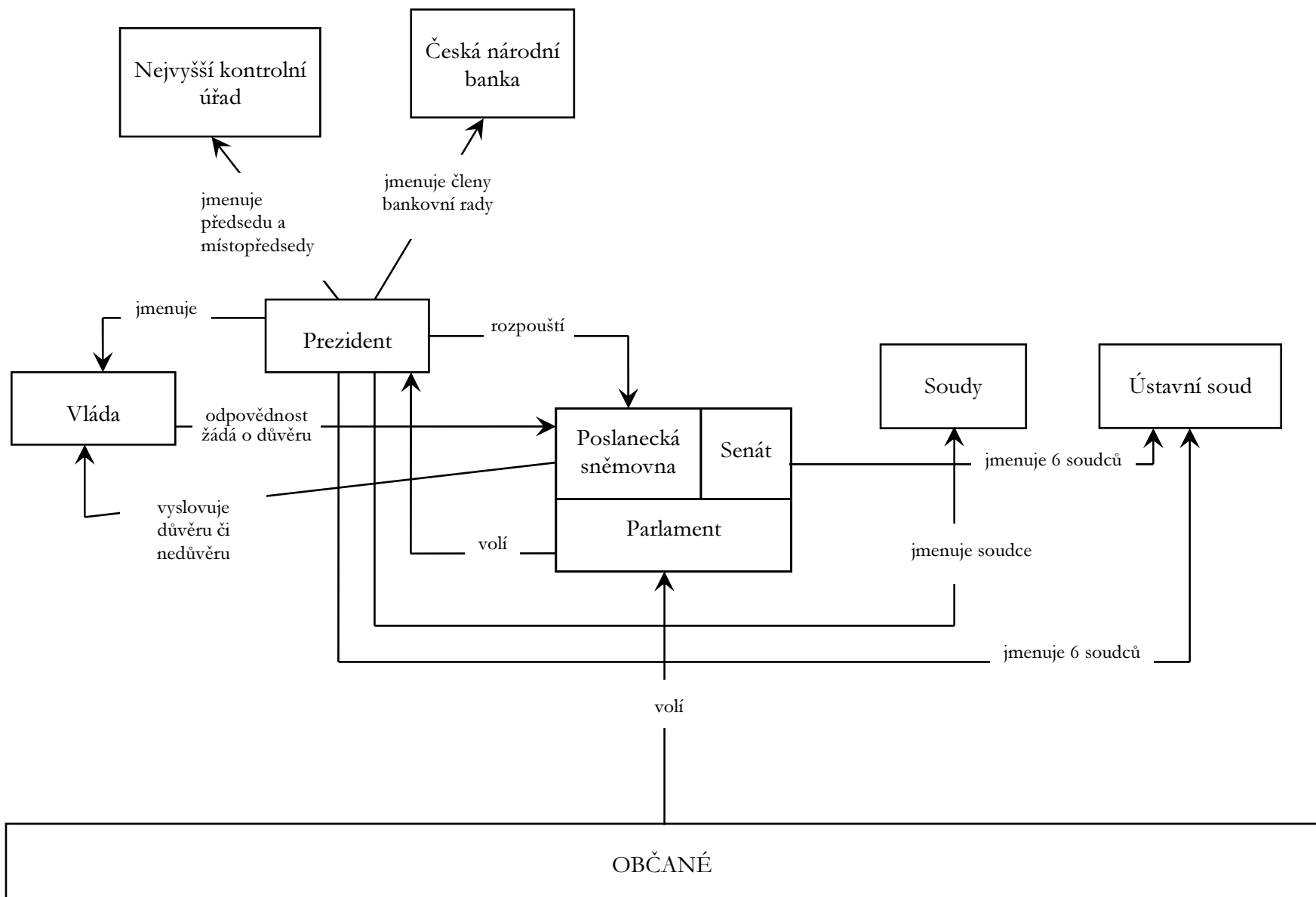
Politická strana/politické hnutí/koalice	Počet poslanců ČNR
Koalice Občanské demokratické strany a Křesťansko demokratické strany (ODS-KDS)	76
Koalice Levý blok (Komunistická strana Čech a Moravy – KSČM a Demokratická levice – DL ČSFR)	35
Československá sociální demokracie (ČSSD)	16
Liberálně sociální unie (LSU) – koalice (Československá strana socialistická, Strana zelených, Zemědělská strana, Hnutí zemědělců a nezávislých osobností)	16
Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL)	15
Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko (HSD-SMS)	14
Občanská demokratická aliance (ODA)	14
Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa (SPR-RSČ)	14

Pozn.: podle informací uveřejněných na portále Českého statistického úřadu VOLBY.CZ [online]. [cit. 2010/2011]. Dostupné na <<http://www.volby.cz>>. se Koruna česká v roce 1992 neúčastnila voleb do ČNR.

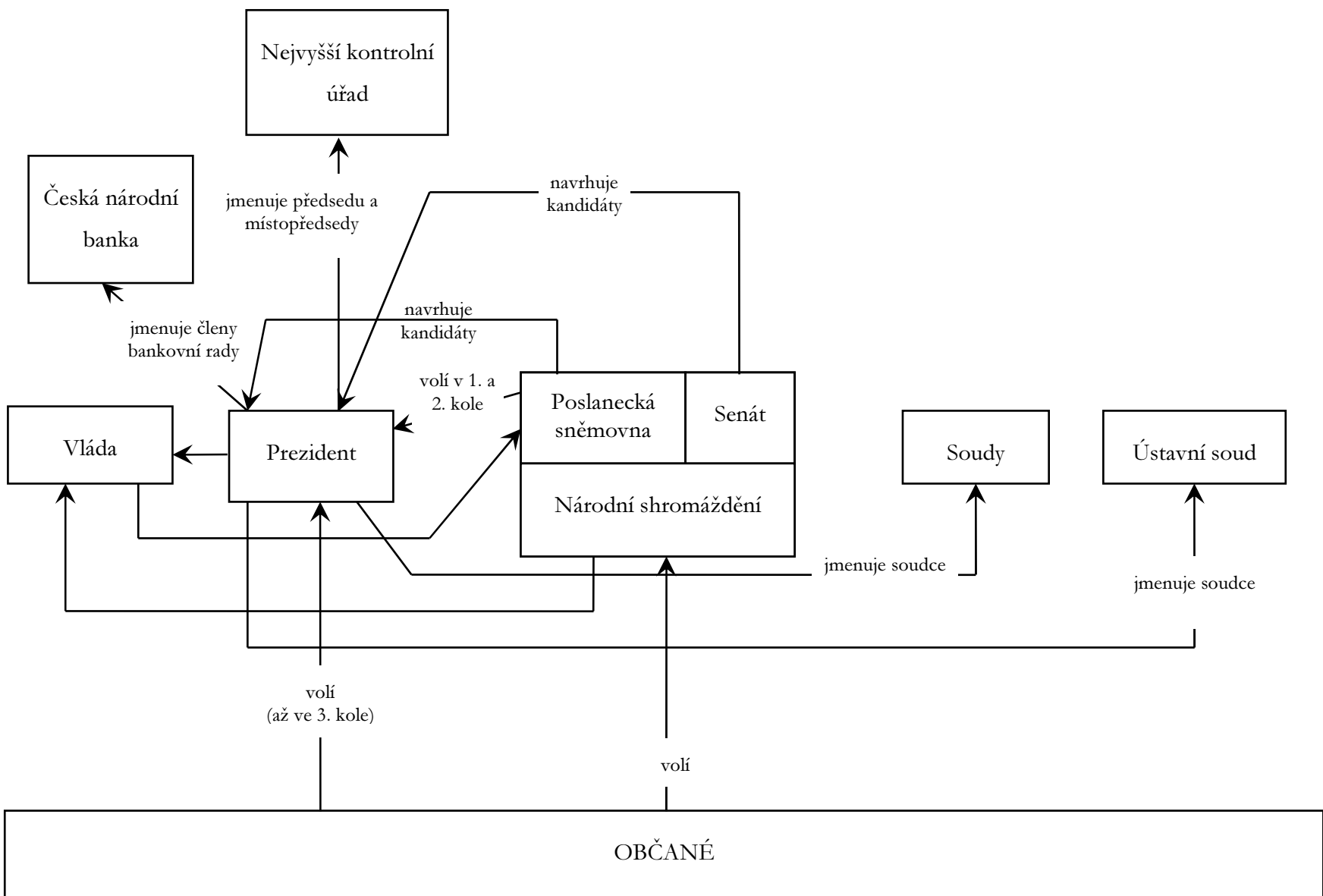
Rozdělení mandátů v ČNR po volbách v roce 1992

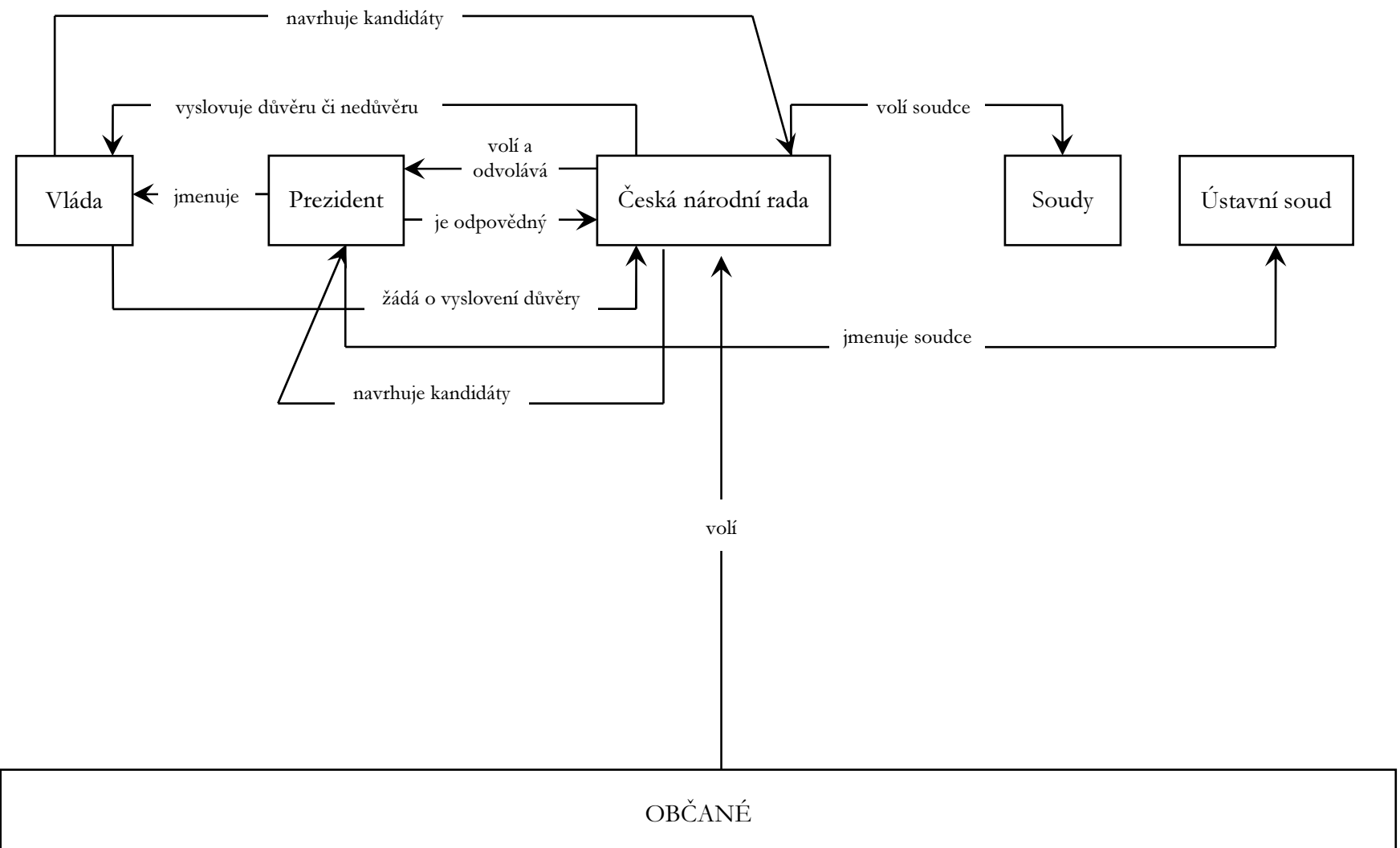
II. Organogram ústavního systému – vládní návrh

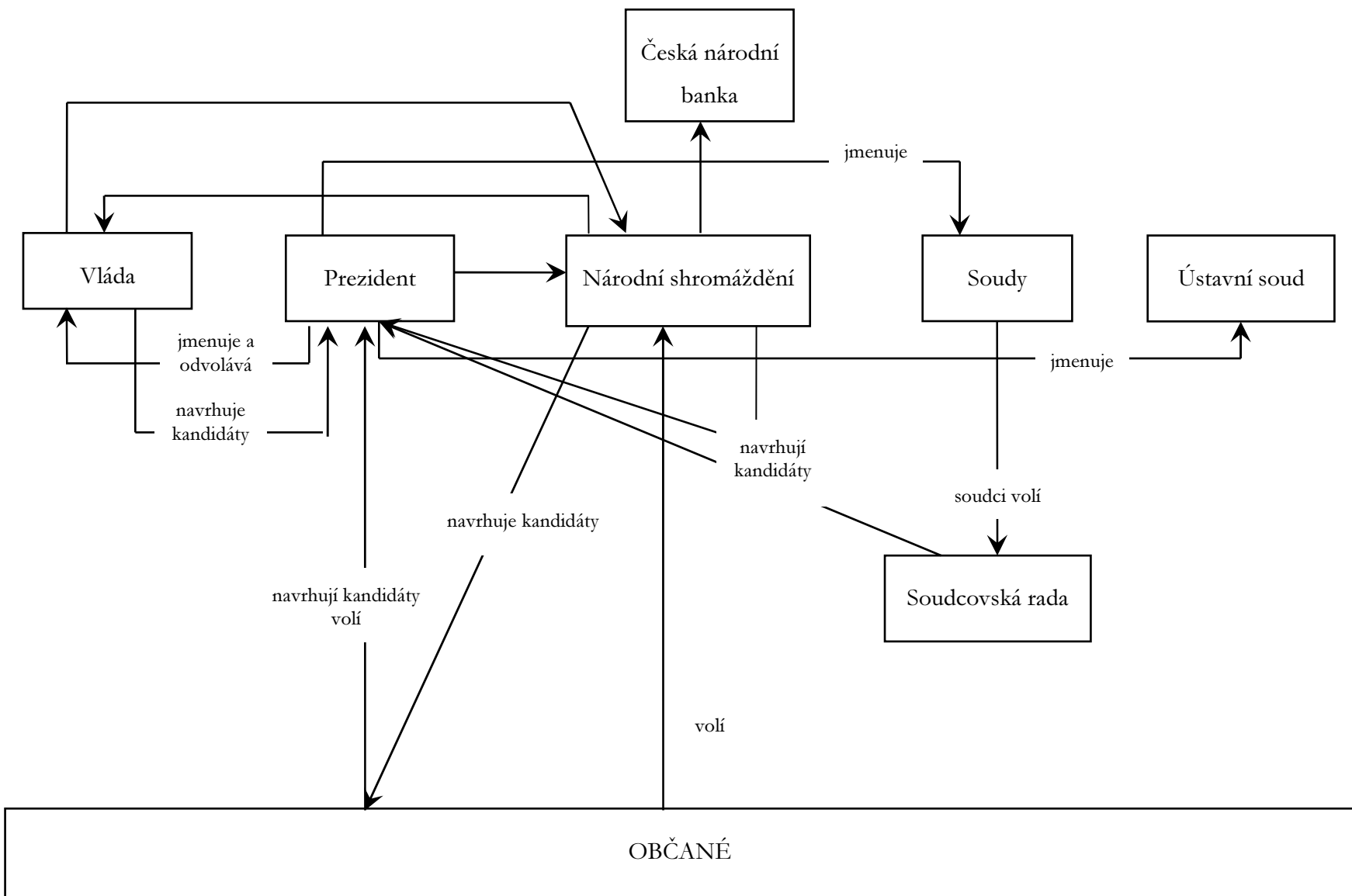
III. Organogram ústavního systému – návrh LSU

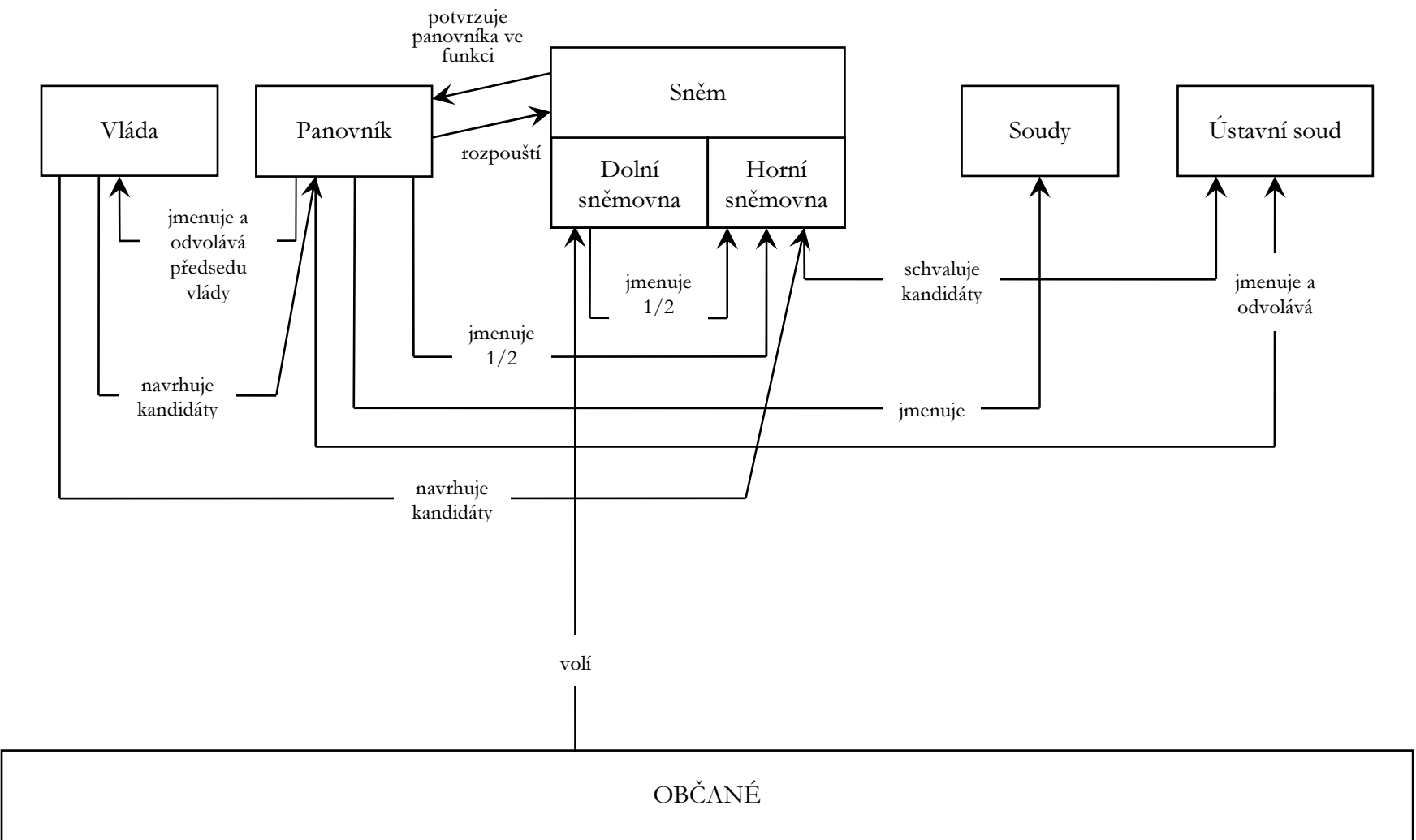
IV. Organogram ústavního systému – návrh LB

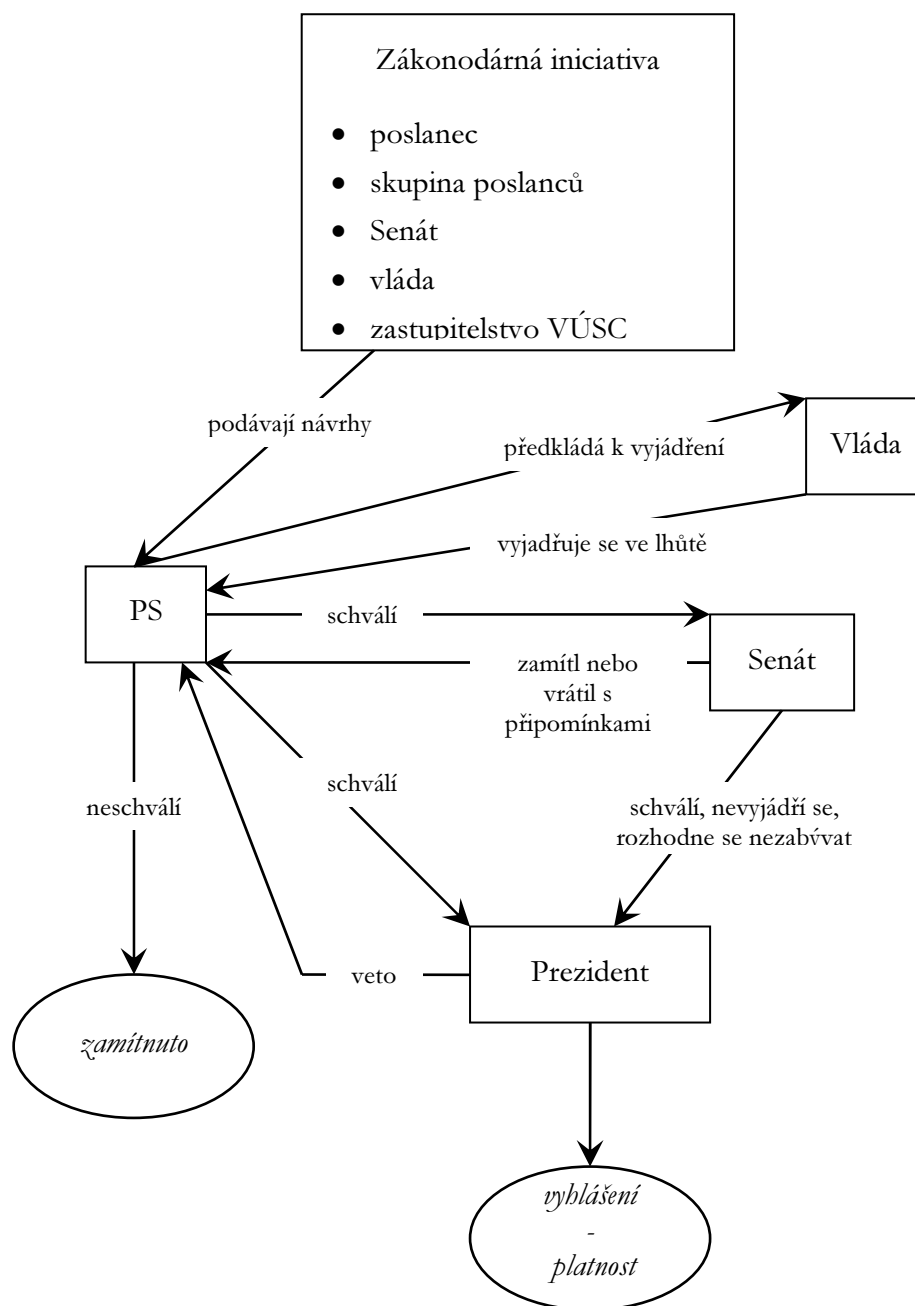
V. Organogram ústavního systému – návrh ČSSD

VI. Organogram ústavního systému – návrh Koruny české

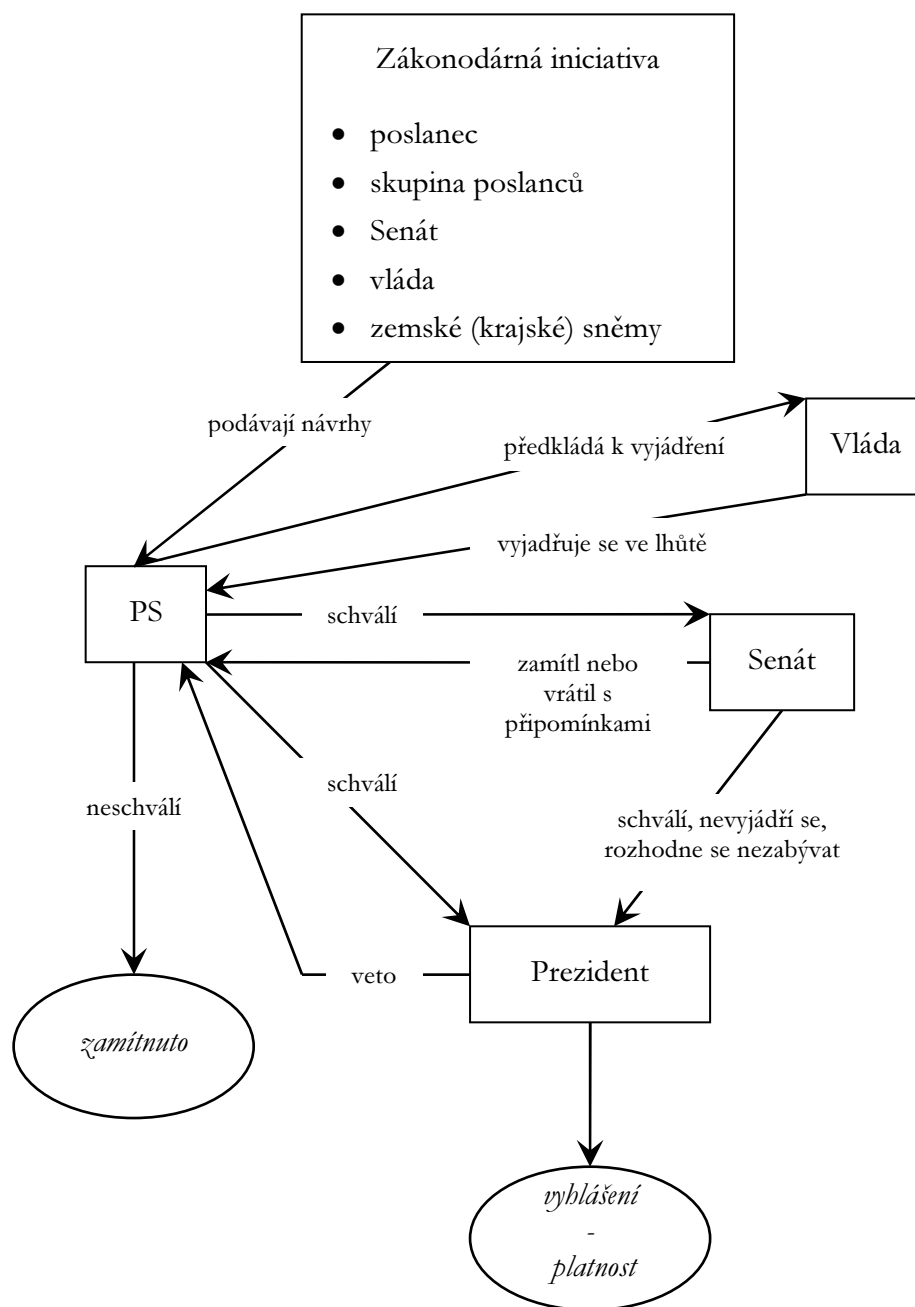

VII. Legislativní proces – vládní návrh

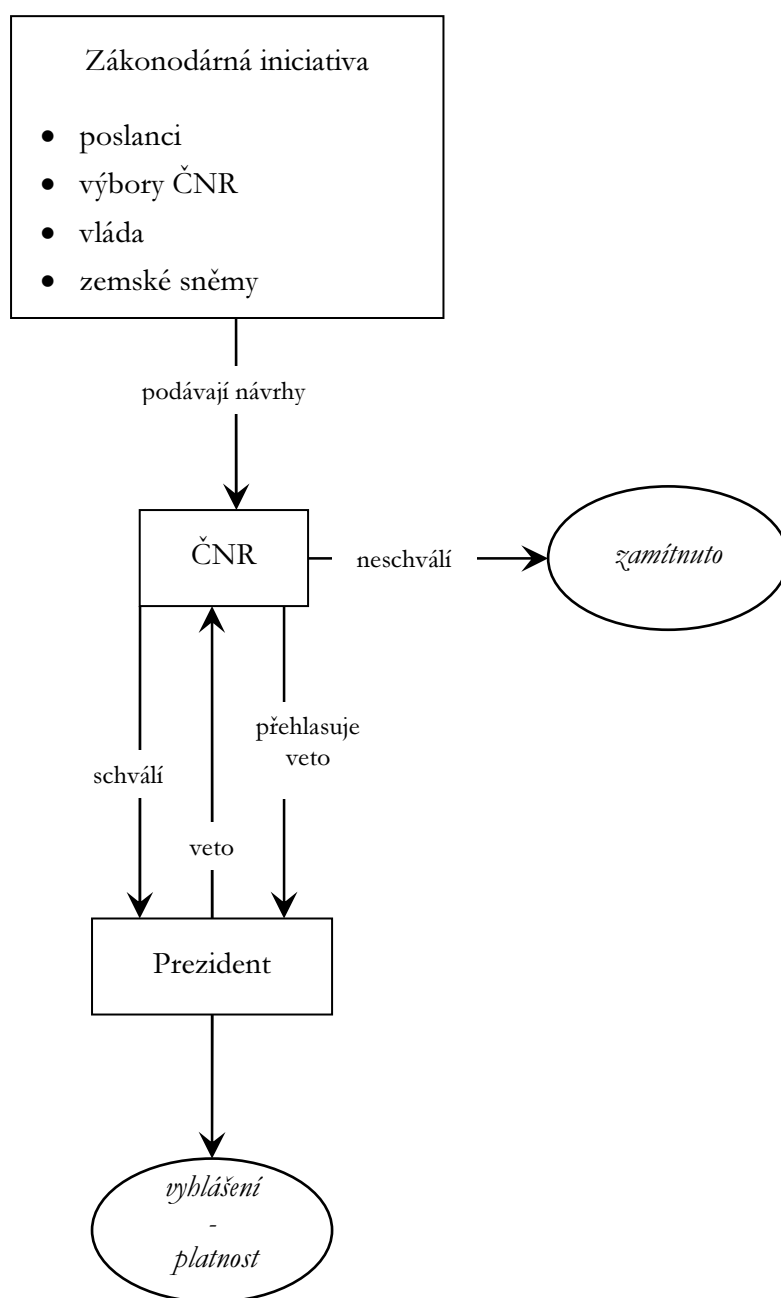
- usnášeníschopnost – přítomnost 1/2 členů
- přijetí usnesení – většina přítomných
- přehlasování veta – většina všech
- hlasování o ústavních zákonech, mezinárodních smlouvách s ústavním charakterem a vypovězení války – nadpoloviční většina všech přítomných
- přehlasování veta u ústavních zákonů – 3/5 všech

VIII. Legislativní proces – návrh LSU

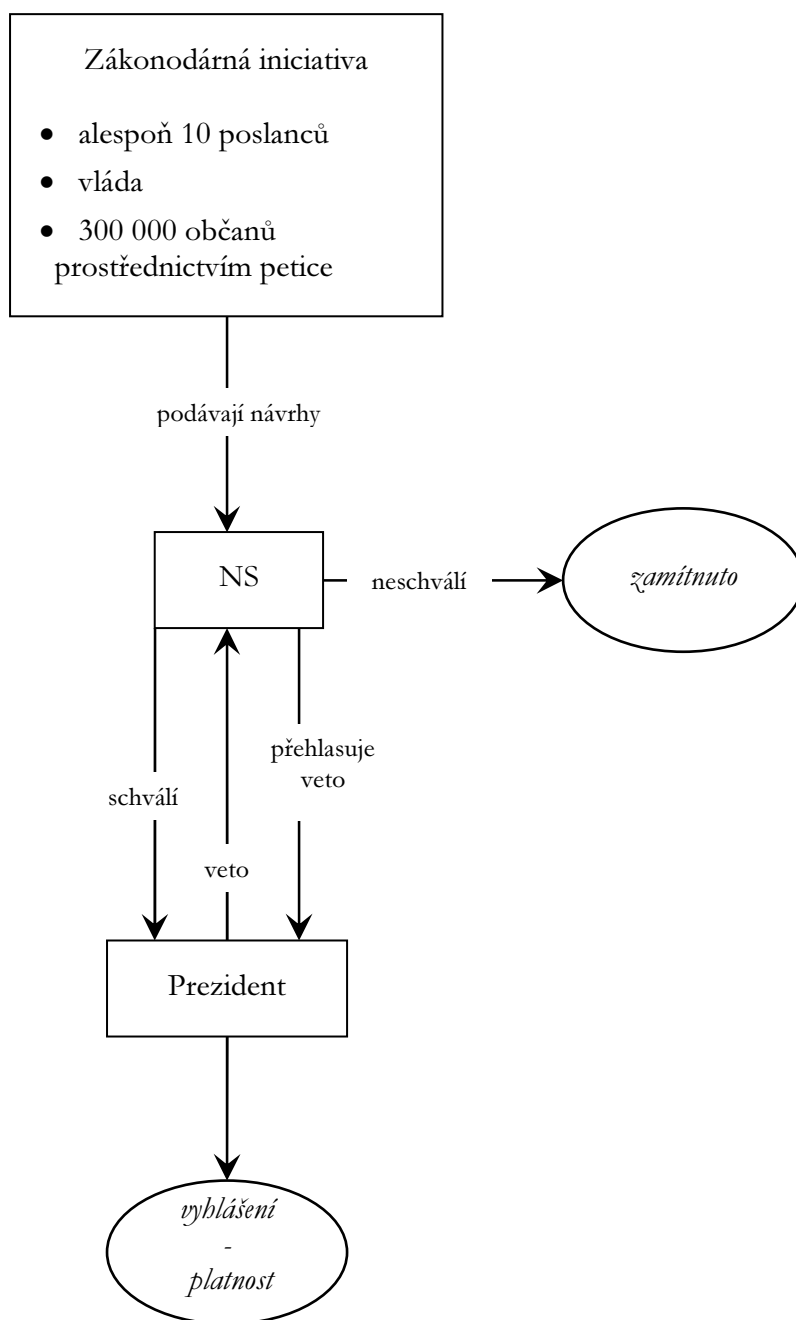
- usnášeníschopnost – přítomnost 1/2 členů
- přijetí usnesení – většina přítomných
- přehlasování veta – většina všech
- hlasování o ústavních zákonech, mezinárodních smlouvách s ústavním charakterem a vyhlášení války – 3/5 přítomných

IX. Legislativní proces – návrh LB

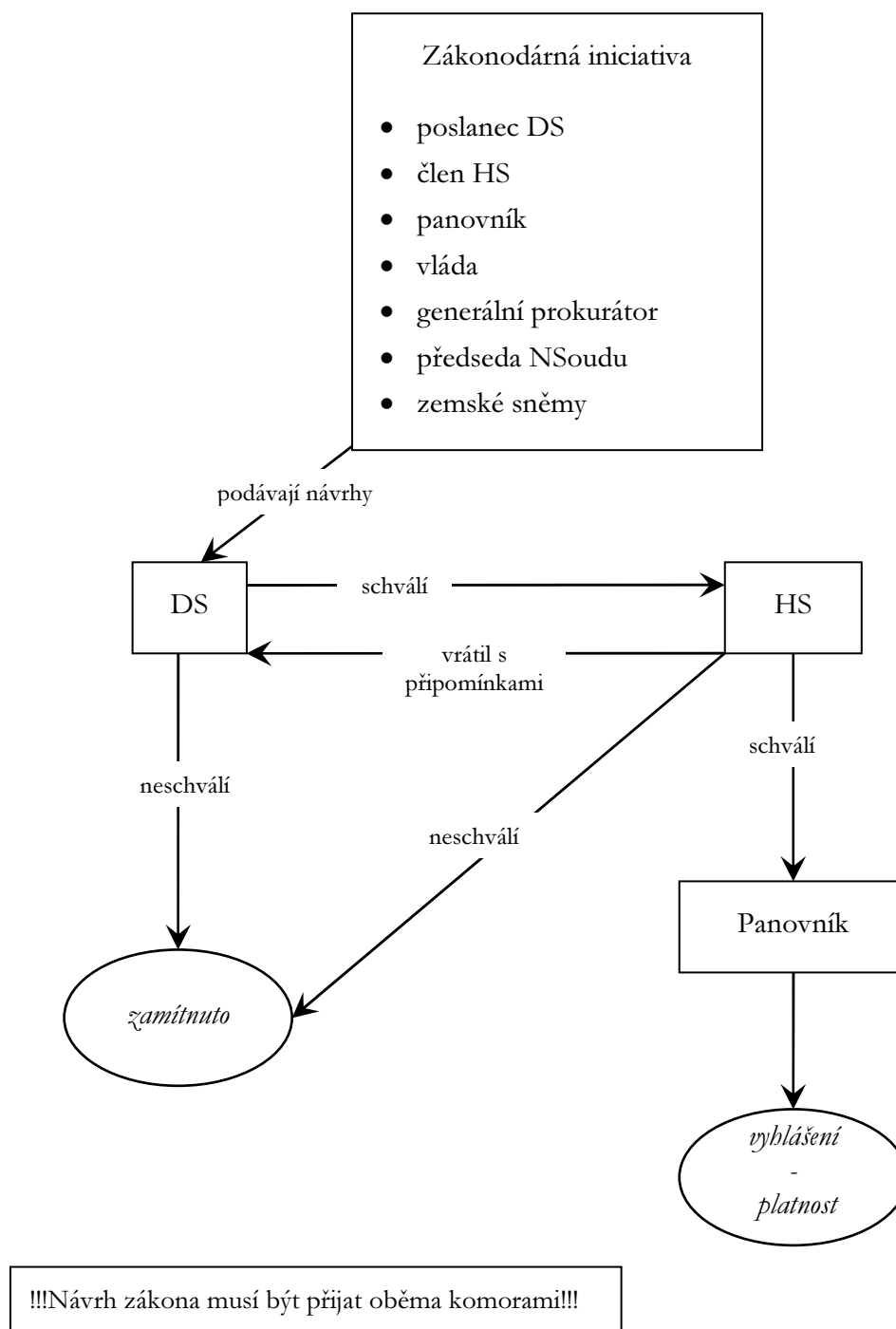
- usnášeníschopnost – nadpoloviční většina všech
- přijetí usnesení – většina přítomných
- přehlasování veta – 3/5 všech
- hlasování o ústavních zákonech – 3/5 všech

X. Legislativní proces – návrh ČSSD

- usnášeníschopnost – přítomnost 1/2 členů
- přijetí usnesení – nadpoloviční většina přítomných
- přehlasování veta – nadpoloviční většina všech
- hlasování o ústavních zákonech, vyhlášení války – 3/5 přítomných

XI. Legislativní proces – návrh Koruny české

- usnášeníschopnost – nadpoloviční většina všech
- přijetí usnesení – nadpoloviční většina všech
- hlasování o ústavních zákonech a vypovězení války – 2/3 přítomných

XII. Srovnávací tabulka – rozpouštění zákonodárného sboru

Podmínka, za které zle rozpustit	Návrh				
	vládní	LSU	LB	ČSSD	Koruna česká
Neusnese-li se zákonodárný sbor v určité lhůtě o vládním návrhu zákona, s jehož projednáním spojila vláda otázku důvěry.	✓	✓		✓	✓
Zákonodárný sbor třikrát po sobě odmítne vyslovit důvěru vládě nebo jí během 6 měsíců třikrát vysloví nedůvěru.			✓	✓	✓
Poslanecká sněmovna nevyslovila důvěru vládě, jejíž předseda byl prezidentem republiky jmenován na návrh předsedy Poslanecké sněmovny	✓	✓			
Poslanecká sněmovna nebyla po určitou dobu způsobilá se usnášet, ačkoliv nebylo její zasedání přerušeno a byla-li v té době opakovaně svolána ke schůzi.	✓	✓			
Národní shromáždění opakovaně odmítne vyslovit vládě důvěru.				✓	
Vysloví-li Národní shromáždění nedůvěru vládě, která o vyslovení důvěry nemusí po dobu 6 měsíců žádat.				✓	
Neschválilo-li Národní shromáždění státní rozpočet do šesti měsíců od předložení jeho návrhu vládou.				✓	
na návrh Dolní či Horní sněmovny					✓
došlo k přerušení zasedání delšímu, než je přípustné	✓				
ze závažných důvodů se souhlasem předsedů obou komor		✓			

XIII. Srovnávací tabulka – pravomoci prezidenta/panovníka

Pravomoci	Návrh				Koruna česká
	vládní	LSU	LB	ČSSD	
zastupuje stát navenek	✓	✓	✓	✓	✓
ratifikuje mezinárodní smlouvy, politické a hospodářské smlouvy obecné povahy	✓	✓	✓	✓	✓
přijímá a pověřuje vyslance	✓	✓	✓	✓	✓
má právo zákonodárné iniciativy					✓
podepisuje zákony	✓	✓	✓	✓	✓
vyhlašuje volby do zákonodárného sboru	✓	✓		✓	
právo vrátit zákonodárnému sboru přijatý zákon	✓	✓	✓	✓	
rozpouštění	✓	✓		✓	✓
jmenuje a odvolává předsedu a další členy vlády	✓	✓	✓	✓	✓
jmenuje a odvolává členy Ústavního soudu	✓	✓		✓	✓
jmenuje a povyšuje vyšší vojenské funkcionáře	✓	✓		✓	✓
jmenuje a odvolává rektory vysokých škol		✓	✓		✓
propůjčuje řády a vyznamenání		✓	✓	✓	✓
jmenuje vysokoškolské profesory	✓	✓	✓	✓	
v jisté formě - má právo udělovat amnestii, promíjet a zmírňovat tresty uložené trestními soudy a nařizovat, aby se soudní řízení nezahajovalo nebo se v něm nepokračovalo. má právo zhlazovat odsouzení	✓	✓	✓	✓	✓
je vrchním velitelem ozbrojených sil	✓	✓		✓	✓
vyhlašuje na návrh vlády válečný stav a na základě rozhodnutí zákonodárného sboru vypovídá válku, jeli Český stát napaden, nebo jeli třeba plnit mezinárodní smluvní závazky		✓		✓	✓
vyhlašuje a odvolává stav ohrožení státu					✓
jmenuje členy bankovní rady České národní banky.	✓	✓			
jmenuje předsedu a místopředsedy Nejvyššího kontrolního úřadu,	✓	✓			
jmenuje předsedu Nejvyššího soudu	✓	✓			
jmenuje soudce obecných soudů	✓			✓	
jmenuje generálního prokurátora			✓		
vyhlašuje lidové hlasování			✓	✓	
soudce nejvyššího soudu				✓	

XIV. Srovnávací tabulka – pravomoci Ústavního soudu

ÚS rozhoduje	Návrh				Koruna česká
	vládní	LSU	LB	ČSSD	
o souladu zákonů s ústavními zákony	✓	✓	✓	✓	✓
o zrušení jiných právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním zákonem, zákonem nebo mezinárodními smlouvami	✓	✓	✓	✓	✓
rozhoduje, zda rozpuštění nebo jiné rozhodnutí týkající se činnosti politických stran je ve shodě se zákony	✓	✓	✓	✓	✓
podává výklad ústavních zákonů, je-li věc sporná	✓	✓	✓	✓	✓
o ústavních stížnostech proti opatřením nebo pravomocným rozhodnutím, jimiž byly porušeny základní práva a svobody	✓	✓	✓	✓	✓
o souladu zákonů s mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách	✓	✓	✓		✓
vede řízení o stíhání hlavy státu	✓	✓	✓	✓	✓
některé kompetenční spory	✓	✓	✓	✓	
v pochybnostech o ztrátě volitelnosti	✓	✓	✓		
v pochybnostech o neslučitelnosti funkce člena zákonodárního sboru	✓	✓			
o ověření volby člena zákonodárního sboru	✓	✓	✓		
o opatřeních nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu, které je pro Českou republiku závazné, pokud je nelze provést jinak	✓	✓			
o ústavní stížnosti orgánů samosprávy proti nezákonnému zásahu státu	✓	✓			
o předběžné kontrole souladu mezinárodních smluv s ústavními zákony	✓			✓	
o ústavnosti postupu lidového hlasování před vyhlášením jeho výsledku			✓		
o návrhu prezidenta republiky na zrušení usnesení Poslanecké sněmovny o tom, že prezident nemůže ze závažných důvodů vykonávat svůj úřad	✓				